

ΛΑΖΟΥ – ΜΠΑΛΤΑ ΚΑΛΥΨΩ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

(ΠΕΣΥΠ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : Dr ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΙΩΤΣΙΔΗ

2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πρόταση εκπονεί ένα εκπαιδευτικό σχέδιο, το οποίο επιτρέπει την εφαρμογή της Ατομικής Συμβουλευτικής και της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο. Αυτό επιτυγχάνεται με την εισαγωγή του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή, χάρη στη συντονισμένη εκπόνηση προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας με κοινή θεματική και στόχους, σε ετήσια βάση, σε μια σχολική μονάδα. Η συγκεκριμένη παρέμβαση γίνεται ολιστικά, δηλαδή τα προγράμματα Συμβουλευτικής εκπονούνται από καθηγητές διαφορετικών ειδικοτήτων, οι οποίοι είτε έχουν εξειδικευτεί στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, είτε έχουν επιμορφωθεί σ' αυτή στο πλαίσιο της ενδοσχολικής επιμόρφωσης. Η συγκεκριμένη πρόταση, εδράζεται σε δεξιότητες Διαλεκτικής Συμβουλευτικής και βρίσκει εφαρμογή στο πλαίσιο της μη βασικής, σύγχρονης αλλά και ασύγχρονης εκπαίδευσης, ώστε να καλύπτονται σε πρώτη φάση οι ανάγκες των μαθητών και μαθητριών της Α Τάξης Γενικού Λυκείου με πρόθεση επέκτασης και στις δύο επόμενες λυκειακές τάξεις. Σχεδιάζει αδρομερώς το περιεχόμενο σπουδών των εν λόγω προγραμμάτων, την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδακτική τους και καταγράφει τις προσδοκίες από την επιτυχή τους λειτουργία για την ομαλή ανάπτυξη του σύγχρονου εφήβου.

Λέξεις – κλειδιά : Σύμβουλος – Καθηγητής, Διαλεκτική Συμβουλευτική, Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, Συντονισμένα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ¹

Εισαγωγή.....	4
Το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής πρότασης	6
Δομή της παρούσης εργασίας.....	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1. Η Συμβουλευτική κι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ελληνική Δευτεροβάθμια εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα.....	10
1.1. Τα πρώτα βήματα της Συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση.....	10
1.2. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1976-77.....	10
1.3. Ο Νόμος 1566/1986.....	12
1.4. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997.....	13
1.5. Η πρώτη δεκαετία του 21 ^{ου} αιώνα	15
1.6. Η οικονομική κρίση κι οι συνέπειές της.....	16
1.7. Ο ρόλος του συμβούλου - εκπαιδευτικού ως Υπεύθυνου του ΣΕΠ.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ – ΚΑΘΗΓΗΤΗ

2. Ο θεσμός του Συμβούλου – Καθηγητή.....	22
2.1. Η Συμβουλευτική στην εκπαίδευση.....	23
2.2. Σύμβουλος – Καθηγητής και Ακαδημαϊκός Καθοδηγητής.....	26
2.3. Η Διαλεκτική Συμβουλευτική.....	27
2.3.1. Τα στάδια της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ-ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ 1^ο

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

1 Η εικόνα του εξωφύλλου είναι φωτογραφία από πίνακα ζωγραφικής του πρόωρα χαμένου έλληνα ζωγράφου Περικλή Πανταζή (1849-1884) με θέμα : «μάγκας που τρώει καρπούζι».

3.1.Ο θεσμός του Ατομικού Συμβούλου στο 1 ^ο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών.....	37
3.2.Η λειτουργία του θεσμού.....	38
3.3.Προτάσεις βελτίωσης του θεσμού.....	41

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ
ΔΗΜΟΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ**

4.Ο θεσμός του Συμβούλου – Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο.....	44
4.1.Στόχοι της παρούσας διδακτικής παρέμβασης.....	45
4.2.Εκπόνηση συντονισμένων προγραμμάτων στην Αγωγή Σταδιοδρομίας.....	48
4.3.Αντικείμενο και δραστηριότητες του Συμβούλου- Καθηγητή.....	51
4.4.Η εναρκτήρια συνεδρία.....	54
4.5.Η διαδικασία εκπόνησης του Προγράμματος.....	55
4.6.Σύμβουλος – Καθηγητής και επαγγελματική ανάπτυξη του μαθητή.....	58
4.7.Βιωματική προσέγγιση και θεατρικές τεχνικές.....	61
4.8.Σύμβουλος – Καθηγητής και ΤΠΕ.....	63
4.9.Επιμόρφωση κι επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών Συμβούλων.....	65
4.10.Σύμβουλος – Καθηγητής και εκπαιδευτική καινοτομία.....	66
4.11.Συμπεράσματα.....	67
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 71

Εισαγωγή

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός από την αρχή της εισαγωγής του ως διδακτικού αντικειμένου στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και μέχρι σήμερα δεν παρείχε εξατομικευμένες ως επί το πλείστον υπηρεσίες Συμβουλευτικής στους μαθητές και τις μαθήτριες αλλά λειτούργησε κυρίως με τη μορφή του συμβατικού μαθήματος, παρέχοντας πληροφορίες κατά βάση Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας σε επίπεδο σχολικής τάξης. Η ανανέωση στους τρόπους εφαρμογής του θεσμού που εισήγαγε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997, επέτρεψε στη Συμβουλευτική να συνδράμει ουσιαστικά την προσωπική ανάπτυξη των εφήβων μαθητών. Συγκεκριμένα μέσα από εξατομικευμένες συνεδρίες που πρόσφεραν τα Γραφεία Συμβουλευτικής (ΓΡΑΣΕΠ) συνέβαλαν, ώστε οι έφηβοι μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις αξίες, τις δυνατότητες, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, να αντιμετωπίσουν προσωπικά προβλήματα που αναστέλλουν την πρόοδο τους και να ενημερωθούν για την εθνική και την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Την τελευταία τριετία ωστόσο, ύστερα από την κατάργηση των ΓΡΑΣΥ το 2010 και των ΓΡΑΣΕΠ το 2011, παρατηρείται συρρίκνωση του θεσμού, παρά τη λειτουργική

αξιοποίησή του ως εκπαιδευτικής πρακτικής κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια,. Σήμερα ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός διδάσκεται μόνο στη Γ Γυμνασίου, ενώ η εξατομικευμένη Συμβουλευτική αλλά και η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας παρέχεται στους εφήβους είτε μέσω των ΚΕΣΥΠ, είτε μέσω των δομών του ιδιωτικού τομέα. Ειδικά στο Γενικό Λύκειο οι μαθητές και οι μαθήτριες ασκούνται σε αντικείμενα Συμβουλευτικής μόνο μέσω της συμμετοχής τους στα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας. Αυτά διοργανώνονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας, σε πεντάμηνη ή ενιαύσια βάση, χωρίς να προϋποθέτουν ούτε τη συμμετοχή όλων των μαθητών της σχολικής μονάδας σ' αυτά, αλλά ούτε και την εφαρμογή τους από κάθε σχολική μονάδα, καθώς δεν αποτελούν οργανικό μέρος της τυπικής εκπαίδευσης και του επίσημου προγράμματος σπουδών².

Από την άλλη πλευρά η πιο πρόσφατη νομοθεσία για την αξιολόγηση των μαθητών (ΦΕΚ 193/17-09-2013) γίνεται σταθερά στη βάση της λογικής νοημοσύνης, εστιάζοντας στις βαθμολογικές επιδόσεις πρωτίστως και παραμελώντας έτσι τις λοιπές δεξιότητες και τις κλίσεις των μαθητών. Ταυτόχρονα η απουσία σχολικού ψυχολόγου από τις σχολικές μονάδες διατηρεί λιμνάζοντα και απροσπέλαστα πολλά προβλήματα των σύγχρονων εφήβων, τα οποία χρήζουν ατομικής συμβουλευτικής. Συνήθως αυτός αναπληρώνεται για λόγους πρακτικούς και οικονομικούς από Φιλολόγους καθηγητές, διορισμένους ήδη στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου συνήθως πρώτου κύκλου στην Ψυχολογία, χωρίς διδακτορικό και κυρίως χωρίς εμπειρία στη Συμβουλευτική Εφήβων.

Τα ΚΕΣΥΠ που λειτουργούν στις κατά τόπους Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές τους, δεν επαρκούν να καλύψουν τις

² Ενδεικτική είναι η πιο πρόσφατη εγκύκλιος της Διεύθυνσης ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, με αριθμό πρωτοκόλλου, 163790/Γ7/31-10-2013, η οποία αφορά στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του τρέχοντος σχολικού έτους.

ανάγκες όλων των μαθητών και μαθητριών. Παράλληλα το γεγονός ότι η έδρα τους απέχει αρκετά από τις περισσότερες σχολικές μονάδες καλλιεργεί κλίμα αποστασιοποίησης μεταξύ των υπευθύνων και των εφήβων μαθητών. Αυτό συνήθως δεν αίρεται, είτε λόγω της ευκαιριακής επικοινωνίας, είτε εξαιτίας του φόρτου εργασίας των μεν, είτε τέλος λόγω της απόστασης των πρώτων από τη σχολική κοινότητα, τη σχολική τάξη και τις ανάγκες της.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο εξοβελισμός του ΣΕΠ από τα Γενικά Λύκεια οδηγεί τους νέους μαθητές σε αδιέξοδο ως προς την αναζήτηση της επαγγελματικής τους ταυτότητας, ως προς τη διαμόρφωση της σχέσης τους με την αγορά εργασίας κι ως προς τη δυνατότητα δημιουργικής και λειτουργικής ανεύρεσης πληροφοριακού υλικού, επεξηγηματικού σε ζητήματα που τους απασχολούν. Παράλληλα η απουσία σχολικού ψυχολόγου – συμβούλου στη σχολική μονάδα αποσιλώνει αυτήν από τη δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης των κρίσεων, που εκδηλώνονται στους κόλπους της, καθώς και από την ευκαιρία να επιτρέψει στον έφηβο μαθητή να συνειδητοποιήσει τη σχέση του με το εξωτερικό του περιβάλλον, το ρόλο που αυτός θέλει να επιτελέσει σ' αυτό, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό την ομαλή κοινωνικοποίησή του.

Το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής πρότασης

Η παρούσα εργασία εκπονεί ένα εκπαιδευτικό σχέδιο, που προσφέρει τη δυνατότητα εφαρμογής της ατομικής Συμβουλευτικής και της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας στους εφήβους, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, μέσω της συνεργατικής μεθόδου, στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο, στο πλαίσιο της κείμενης εκπαιδευτικής νομοθεσίας και των ήδη υπάρχουσών εκπαιδευτικών δομών. Επεξεργάζεται και καταθέτει πρόταση μεμονωμένης ή / και συντονισμένης εφαρμογής προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας σε μία σχολική μονάδα, με κοινή δομή και θεματική, από καθηγητές κάθε ειδικότητας, που είτε έχουν εξειδίκευση στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, είτε έχουν λάβει ενδοσχολική επιμόρφωση σ' αυτήν από συνάδελφό τους, στο πλαίσιο της ενδοσχολικής επιμόρφωσης.

Μέσω των προγραμμάτων αυτών εισάγεται ο θεσμός του Συμβούλου- Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο, ο οποίος αξιοποιώντας τα διδάγματα της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής, λειτουργεί και ως Σύμβουλος-Ψυχολόγος κι ως Εκπαιδευτικός – Παιδαγωγικός Συμπαραστάτης του/ της εφήβου μέσα στη σχολική μονάδα. Στόχος της εφαρμογής αυτής αποτελεί η προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη του σύγχρονου έφηβου μαθητή /έφηβης μαθήτριας και η συμπαράσταση προς αυτόν / αυτήν, ώστε να αντιμετωπίσει δημιουργικά προβλήματα και κρίσεις της εποχής και της ηλικίας, να ανεύρει το ρόλο του/της ως προσωπικότητας μέσα στην εθνική και την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, ανακαλύπτοντας δεξιότητες και ικανότητες και διαμορφώνοντας τις συνθήκες για την πρώτη λήψη επαγγελματικής απόφασης.

Η συγκεκριμένη πρόταση, εδράζεται σε δεξιότητες Διαλεκτικής Συμβουλευτικής και αξιοποιεί τη μοναδική δομή εφαρμογής της Συμβουλευτικής που έχει μείνει ενεργή στο Γενικό Λύκειο, αυτήν της εκπόνησης Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας. Πραγματώνεται στο πλαίσιο της μη βασικής, σύγχρονης αλλά και ασύγχρονης (δηλαδή εξ αποστάσεως) εκπαίδευσης, είτε μέσω ενός μεμονωμένου προγράμματος, 15-20 ατόμων, είτε μέσω πολλαπλάσιων προγραμμάτων Συμβουλευτικής, σε μια σχολική μονάδα, ώστε να καλύπτονται σε πρώτη φάση οι ανάγκες των μαθητών και μαθητριών της Α Τάξης Γενικού Λυκείου.

Η διάρκεια προβλέπεται ετήσια. Μέσω των πρακτικών αυτών σχεδιάζεται να προσφέρονται υπηρεσίες ατομικής Συμβουλευτικής και Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας σε μικρό για κάθε πρόγραμμα αριθμό εφήβων. Χάρη στις υπηρεσίες του πανελλήνιου σχολικού δικτύου είναι δυνατή μακροπρόθεσμα η δημιουργία ενός δικτύου όμορων αρχικά σχολείων, τα οποία συνεπικουρούν τη Συμβουλευτική, προάγοντας την προσπάθεια των νεαρών μαθητών και μαθητριών για αυτογνωσία και λειτουργική ενσωμάτωση στο σχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον. Καθηγητές κάθε ειδικότητας, που έχουν επιμορφωθεί στη Συμβουλευτική συνεργάζονται, εκπονώντας προγράμματα με κοινή δομή, περιεχόμενο και στόχους, προσφέροντας διαλέξεις και υλικό πάνω στα θέματα που τους απασχολούν.

Ταυτόχρονα σε ατομικό επίπεδο κάθε καθηγητής αναλαμβάνει την εκπόνηση εξατομικευμένων συνεδριών δεκαπέντε έως είκοσι μαθητών, προκειμένου αυτοί να καταστούν ικανοί να οργανώσουν τον προσωπικό τους φάκελο, να προσδιορίσουν, σε συνεργασία μαζί του τις δεξιότητές τους, να οδηγηθούν στη λήψη επαγγελματικής απόφασης και να βελτιώσουν τη σχέση τους με τον εαυτό τους, τους συμμαθητές τους, τη σχολική κοινότητα και την οικογένειά τους. Ο Σύμβουλος – Καθηγητής είναι υπεύθυνος για την ενημέρωση γονέων των μαθητών που αναλαμβάνει και ως εκ τούτου καθίσταται ενήμερος για κάθε δραστηριότητα του μαθητή, για τη συμμετοχή του σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες αλλά και για κάθε αξιόποινη πράξη του εφήβου μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Έτσι η αξιολόγηση του μαθητή / της μαθήτριας δε γίνεται αποκλειστικά στη βάση της επίδοσής του / της στο γνωστικό αντικείμενο του Γενικού Λυκείου αλλά επεκτείνεται στην απόπειρα προσδιορισμού της προσωπικότητάς του, των ιδιαίτερων κλίσεων και δεξιοτήτων του/ της εφήβου, επιτρέποντας τόσο στο ίδιο το παιδί να κατανοήσει βαθύτερα τον εαυτό του, σε μια κρίσιμη για την ανάπτυξή του περίοδο, όσο και στην οικογένειά του να μπορέσει να του συμπαρασταθεί αποτελεσματικά.

Δομή της εργασίας

Η παρούσα εργασία οργανώνεται σε τέσσερα κεφάλαια: Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως μαθήματος στη Δευτεροβάθμια Ελληνική Εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται η περιγραφή του όρου «Σύμβουλος – Καθηγητής», με την αξιοποίηση της αγγλόφωνης βιβλιογραφίας και εκπαιδευτικής πρακτικής, καθώς και με τη σύντομη αναφορά στις αρχές της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής. Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται ο θεσμός του Ατομικού Συμβούλου, όπως εφαρμόζεται στο πρώτο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών, ο οποίος είναι και ο συγγενέστερος αυτή τη στιγμή εκπαιδευτικός θεσμός προς εκείνον που εισηγείται η παρούσα εργασία και διανύει ήδη το τρίτο σχολικό έτος της εφαρμογής του στην ελληνική δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εν συνεχεία, στο τέταρτο κεφάλαιο

εισάγεται και σκιαγραφείται η προτεινόμενη από την υπογράφουσα διδακτική παρέμβαση στο Γενικό Λύκειο, δηλαδή ο Σύμβουλος- Καθηγητής. Ορίζονται οι στόχοι που υπηρετεί, οι μέθοδοι που αξιοποιεί και οι πρακτικές που εφαρμόζει. Κατατίθενται οι προϋποθέσεις λειτουργίας του. Περιγράφεται ένα αδρομερές σχέδιο εφαρμογής του με τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας κι Επικοινωνίας. Εν κατακλείδι παρουσιάζονται κάποια συμπεράσματα και ορισμένες τελικές κρίσεις επί της προτάσεως και φυσικά παρατίθεται η βιβλιογραφία και η δικτυογραφία που χρησιμοποιήθηκε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1. Η Συμβουλευτική κι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα.

1.1. Τα πρώτα βήματα της Συμβουλευτικής στην ελληνική εκπαίδευση

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός εισάγεται στην ελληνική πραγματικότητα με σχετική καθυστέρηση σε σύγκριση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη, ως μάθημα στο Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης, στη Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία και στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Θεσσαλονίκης, το 1953. Για τις ανάγκες της πρακτικής άσκησης των επιμορφούμενων δημιουργήθηκε ο θεσμός της «επαγγελματικής καθοδήγησης» στη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή, στο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών και στα Πρότυπα Σχολεία της Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας και της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης.

Ωστόσο ο ΣΕΠ παρέμεινε εκτός σχολικής τάξης ως το 1967, οπότε και εντάσσεται στην Εκπαίδευση το μάθημα «Επαγγελματική εξερεύνησις και Επαγγελματικός Προσανατολισμός». Η πορεία του νέου μαθήματος ωστόσο δε στάθηκε ευδόκιμη. Ενώ αρχικά αποφασίστηκε να εισαχθεί στη Β και Γ τάξη του Γυμνασίου, η διδασκαλία του περιορίστηκε δύο χρόνια αργότερα μόνο στη Γ Γυμνασίου (ΦΕΚ 225/10-11-1969), για να εξοβελιστεί τελικά από τα σχολικά προγράμματα το 1974 (εγκύκλιος 240/18/16471/26-02-1974) και να αντικατασταθεί από την Αγωγή του Πολίτη. Το μάθημα του ΣΕΠ σύμφωνα με την εγκύκλιο αυτή διδασκόταν μόνο κατά το δεύτερο τετράμηνο της σχολικής χρονιάς κι εφόσον περίσσευαν ώρες από τη διδασκαλία της Αγωγής του Πολίτη.

1.2. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976-77

Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας κι η Ατομική Συμβουλευτική εισάγεται ως ξεχωριστό μάθημα στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976-77 και περιορίζεται στην ενημέρωση των μαθητών για την αγορά εργασίας, με στόχο την ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας και

την αντιμετώπιση των οξύτατων προβλημάτων λήψης επαγγελματικών αποφάσεων, που αντιμετωπίζουν τότε οι απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του Νόμου 309/1976 ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) διδάσκεται ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στην οποία το αναλυτικό πρόγραμμα εντάσσεται οργανικά. Συγκεκριμένα διακονείται στο στάδιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, προκειμένου να συνδράμει τους εφήβους να επιλέξουν είτε κατεύθυνση σπουδών είτε επαγγελματικό προσανατολισμό κατά την έξοδό τους από το σχολείο στην ελληνική αγορά εργασίας.

Ας σημειωθεί ότι παρά τις επίσημες προτάσεις και μελέτες που προτείνουν την εισαγωγή της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Κασσωτάκης 2004) αλλά και αντίθετα στις έρευνες που έχουν εκπονηθεί από το τότε Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κατά την προπερασμένη δεκαετία και σε αντιδιαστολή με την αρχή της συνοχής και της συνέχειας των Προγραμμάτων Σπουδών, ουδέποτε μέχρι σήμερα ο θεσμός βρήκε εφαρμογή στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία της ελληνικής επικράτειας. Ωστόσο και σύγχρονες μελέτες επισημαίνουν την ανάγκη να ασκηθούν από την παιδική τους ηλικία οι άνθρωποι στη διαμόρφωση σταθερού επαγγελματικού συστήματος αξιών, στην κατανόηση της σημασίας της έννοιας της εργασίας και στην κατανόηση της προσωπικότητάς τους.

Η εφαρμογή του θεσμού του ΣΕΠ, λόγω της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής και κατάλληλα επιμορφωμένου προσωπικού, γίνεται αρχικά πιλοτικά και πειραματικά, κυρίως σε κάποια Γυμνάσια³ της πρωτεύουσας και των μεγάλων ελληνικών πόλεων, ενώ

³ Η πρώτη εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 309/76 έγινε στο τελευταίο τρίμηνο της επόμενης σχολικής χρονιάς σε είκοσι γυμνάσια της Αθήνας και του Πειραιά και σε 11 της Θεσσαλονίκης. Το δεύτερο τετράμηνο του επόμενου σχολικού έτους, ωστόσο ο θεσμός εφαρμόστηκε σε όλα τα Γυμνάσια της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης, καθώς και στα Γυμνάσια του Βόλου, των Ιωαννίνων και της Πάτρας.

για πρώτη φορά σε πανελλήνια κλίμακα ξεκινά από το σχολικό έτος 1981-82⁴ ως διδακτικό αντικείμενο στη Γ Γυμνασίου. Μέχρι το 1985 το μάθημα εισάγεται σταδιακά και στις πρώτες τάξεις όλων των τύπων Λυκείου που λειτουργούν τότε στην ελληνική εκπαίδευση⁵.

1.3. Ο Νόμος 1566/1985

Η αύξηση του κοινωνικού ενδιαφέροντος για το μάθημα αποτυπώνεται στο γεγονός ότι ο Νόμος 1566/ 1985⁶ αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο για το Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Σύμφωνα με το άρθρο 37 του Νόμου η δυναμική του μαθήματος διευρύνεται, καθώς στοχεύει στην «ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, στην πληροφόρησή τους για τις επαγγελματικές διεξόδους, στην ενημέρωσή τους για τα μεταβατικά στάδια προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση και την αρμονική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο». Εκπονείται συστηματική προσπάθεια επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καταρτίζονται αναλυτικά προγράμματα και παράγεται διδακτικό υλικό. Ωστόσο ο θεσμός του ΣΕΠ διέρχεται κάμψη προς τα τέλη της δεκαετίας

4 Γύρω στο 1980 συντάσσονται τα πρώτα αναλυτικά προγράμματα από το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ) ενώ εκδόθηκε από τον ίδιο φορέα σχετικό έντυπο με οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 αυξάνεται κι ο αριθμός των Πανεπιστημιακών δασκάλων και των επιστημόνων, οι οποίοι ασχολούνται συστηματικά με τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Ιδιαίτερης σημασίας γεγονός για την ανάπτυξη του θεσμού στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα αποτελεί η ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.) το 1986.

5 Συγκεκριμένα το 1982-83 το ΣΕΠ εισήχθη και στη Β Λυκείου, καθώς και στην Α τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου, ενώ το 1984-85 το μάθημα μετακόμισε στην Α και Β τάξη του Γυμνασίου και στην Α τάξη Γενικού Λυκείου. Την ίδια χρονιά επεκτάθηκε και στην Α τάξη του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, το οποίο άρχισε τότε να λειτουργεί.

6 Ο ίδιος Νόμος προβλέπει ότι σε κάθε Διεύθυνση ή Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αποσπάται ένας εκπαιδευτικός ως υπεύθυνος ΣΕΠ, έργο του οποίου είναι ο σχεδιασμός της εφαρμογής του θεσμού στα σχολεία της περιοχής.

του 1980, η οποία τον χαρακτηρίζει και κατά την επόμενη δεκαετία ως το 1997⁷. Ωστόσο το κοινωνικό ενδιαφέρον για το θεσμό παραμένει σταθερά αμείωτο.

1.4. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 αναζητά νέους τρόπους εφαρμογής του θεσμού στην ελληνική εκπαίδευση και προωθεί την αναμόρφωσή του⁸, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά του, να εκσυγχρονιστεί και να προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες των μαθητών και στα νέα δεδομένα της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας.

Στο Νόμο 2525/97 παρατηρούνται αλλαγές στη φιλοσοφία και στον τρόπο εφαρμογής του ΣΕΠ. Εντάσσεται πλέον στο ευρύτερο πλαίσιο της Συμβουλευτικής και παύει να αποτελεί απλή ενημέρωση για τις σπουδές και τις επαγγελματικές διεξόδους μετά το Γυμνάσιο ή το Λύκειο. Ο Σχολικός επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) στοχεύει στην παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά τα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, ώστε να αποκτήσουν αυτογνωσία, να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να δύνανται να κατακτούν δυναμικά τις πληροφορίες που τους αφορούν, να λαμβάνουν τις κατάλληλες αποφάσεις και να διεκδικούν τη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Με τον ίδιο Νόμο ιδρύονται 70 Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ). Καθένα από αυτά λειτουργεί στην έδρα κάθε νομού της χώρας και υποστηρίζει όλες τις εφαρμογές του θεσμού στην περιοχή αρμοδιότητάς τους. Ο Υπεύθυνος κι ο

7 Το 1994 καταργείται από την Α και Β τάξη Γυμνασίου, προκειμένου να διδαχθούν νέα γνωστικά αντικείμενα.

8 Ιδρύεται το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΚΕΠ) στο πλαίσιο της ίδιας προσπάθειας, το 1999 (ΦΕΚ 179/29-07-98). Στους στόχους του συγκαταλέγεται τόσο η επιστημονική και τεχνική στήριξη των υπαρχουσών δομών, η ενημέρωση σε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού των φορέων, των επιχειρήσεων και των εργοδοτών κι εργαζομένων και η εκπαίδευση, επιμόρφωση και πιστοποίηση επάρκειας προσόντων των Στελεχών Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Ειδικός Πληροφόρησης παρέχουν υπηρεσίες σε νέους έως 25 ετών, σε μαθητές και σε γονείς, με τη βοήθεια βιβλιοθηκών με εκπαιδευτικό και πληροφοριακό υλικό αλλά και ενός δικτύου επικοινωνίας και πληροφόρησης.

Ένα ΚΕΣΥΠ λειτουργεί στο Υπουργείο Παιδείας και ένα ακόμη εγκαινιάζεται στο τότε Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Το τελευταίο έχει την ευθύνη του συντονισμού, αλλά και της ανανέωσης και της παραγωγής του εκπαιδευτικού και πληροφοριακού υλικού ΣΕΠ, της συλλογής, αξιολόγησης, ταξινόμησης και μορφοποίησης των πληροφοριών που αφορούν σπουδές και επαγγέλματα.

Με τον 2525/97 ιδρύονται και 200 Γραφεία Συμβουλευτικής (ΓΡΑΣΕΠ) σε ισάριθμα Γυμνάσια και Λύκεια σε όλη την ελληνική επικράτεια, τα οποία, χάρη στο σύγχρονο εξοπλισμό τους, στηρίζουν την εφαρμογή του θεσμού στη σχολική μονάδα.

Καταβάλλεται έτσι για πρώτη φορά προσπάθεια, ώστε η Συμβουλευτική κι η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας να ξεφύγουν από το απρόσωπο στάδιο της καθολικής διδασκαλίας και να παρέχουν συμβουλές σε επιμέρους περιπτώσεις, εξατομικευμένα, σε περιπτώσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα αυτοεπίγνωσης και λήψης επαγγελματικής απόφασης.

Ειδικά τα Γραφεία Συμβουλευτικής που έχουν την έδρα τους σε ισάριθμα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καταρτίζουν τους προσωπικούς φακέλους των μαθητών, πραγματοποιούν ομαδικές συνεδρίες με τους γονείς τους και παρέχουν συμβουλές και καλές πρακτικές διαχείρισης της σχολικής μονάδας και της σχολικής τάξης. Παράλληλα εκπονούν μελέτες και προγράμματα με τοπικό χαρακτήρα, που έχουν ως στόχο τους να αναδείξουν τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, της κοινωνίας, στην οποία είναι ενταγμένα και τις ανάγκες των μαθητών του σχολείου, στο οποίο στεγάζονται, εφαρμόζοντας παράλληλα ενιαία στρατηγική που συνδέει την ελληνική εκπαίδευση με την αγορά εργασίας.

1.5. Η πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός διδάσκεται ετησίως στη Γ Γυμνασίου και για το πρώτο τετράμηνο στην Α τάξη του Ενιαίου Λυκείου. Οι πληροφορίες διανέμονται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή σε όλα τα ΚΕΣΥΠ και ΓΡΑΣΕΠ με στήριξη κόμβου ηλεκτρονικής επικοινωνίας και με δημιουργία Τράπεζας Πληροφοριών. Ταυτόχρονα η καλλιέργεια του θεσμού ενισχύεται και στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, καθώς θεσμοθετείται η Αγωγή Σταδιοδρομίας (ΦΕΚ 161/16-02-2000). Η καινοτομία αυτή θα επιτρέψει να αναπτυχθούν στα Γυμνάσια και στα Λύκεια της χώρας ποικίλες δραστηριότητες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, ανάλογες με εκείνες των Πολιτιστικών Προγραμμάτων, της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Αγωγής Υγείας.

Οι παραπάνω δραστηριότητες πολλαπλασιάζονται, όταν το 2003⁹ ιδρύονται (140178/Γ7/11-12-2003 Υπουργική Απόφαση) 370¹⁰ νέα ΓΡΑΣΕΠ και 11 ΚΕΣΥΠ σε όλη την ελληνική επικράτεια. Την ίδια χρονιά ιδρύονται, με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ 105 «Γραφεία Σύνδεσης (ΓΡΑΣΥ) με την Αγορά Εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού» στα ΤΕΕ¹¹ (53717/Γ2/03-06-2003 Υπουργική Απόφαση).

9 Την ίδια χρονιά ιδρύεται η Διεύθυνση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΕΠΕΔ) στο τότε Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπου εντάσσεται και το Τμήμα του ΣΕΠ (5971/ΣΤ5/22-01-2003 κοινή Υπουργική Απόφαση, ΦΕΚ 94/τΒ/2003).

10 Λόγω καθυστερήσεων σε σχετικό έργο του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ τα νεοϊδρυθέντα ΚΕΣΥΠ και ΓΡΑΣΕΠ ξεκινούν τη λειτουργία τους με σχετική καθυστέρηση. Έτσι το 2005 τίθενται σε λειτουργία τα πρώτα 7 ΚΕΣΥΠ και τα 270 ΓΡΑΣΕΠ, ενώ το 2006 με την Υπουργική Απόφαση 125865/Γ7/23-11-2006 τροποποιείται η Υπουργική Απόφαση 140178/Γ7/11-12-2003 και ξεκινά η λειτουργία και των υπόλοιπων 4 ΚΕΣΥΠ και 100 ΓΡΑΣΕΠ.

11 Ύστερα από τη μετονομασία των ΤΕΕ σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ) το 2007, τα ΓΡΑΣΥ των ΤΕΕ μετονομάζονται σε ΓΡΑΣΥ των ΕΠΑ.Λ και ΕΠΑ.Σ. σύμφωνα με την 137443/Γ2/30-11-2007 Υπουργική Απόφαση.

Τα Γραφεία Συμβουλευτικής καλούνται να παρέχουν υπηρεσίες ομαδικής και ατομικής συμβουλευτικής σε μαθητές και σε γονείς, να διοργανώνουν ενημερωτικές ημερίδες σταδιοδρομίας, να προσφέρουν τα φώτα τους και σε εκπαιδευτικούς, να συλλέγουν πληροφοριακό υλικό για τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Παράλληλα συνεργάζονται με τοπικούς φορείς (ΟΑΕΔ, Δήμους, Επιχειρήσεις, Ενώσεις Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων και Υπηρεσίες Ψυχικής Υγιεινής) και πραγματοποιούν έρευνες για την ανίχνευση των αναγκών της τοπικής αγοράς, τις οποίες και συνδέουν με την Επαγγελματική Εκπαίδευση και συνεργάζονται με τον επιχειρηματικό κόσμο, στοχεύοντας στη βελτίωση της διαδικασίας πρόβλεψης των αναγκών για νέα επαγγέλματα στην τοπική αγορά εργασίας.

Η δυναμική εφαρμογή όλων των νέων αυτών δομών οδηγεί και στη διεξαγωγή μελετών και ερευνών, οι οποίες προτείνουν την ίδρυση παρατηρητηρίου παρακολούθησης των αποφοίτων των πανεπιστημιακών τμημάτων, την κατασκευή ψυχοτεχνικού υλικού, την ανανέωση των διδακτικών εγχειριδίων και την εκπόνηση περαιτέρω ερευνών αναφορικά με την εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην εκπαίδευση (Κασσωτάκης, 2004).

1.6. Η οικονομική κρίση κι οι συνέπειές της

Ωστόσο η οικονομική κρίση θα ανατρέψει αυτήν την δημιουργική περίοδο για τη Συμβουλευτική Προσωπικότητας και Επαγγελματικής Σταδιοδρομίας. Ύστερα από δωδεκαετή λειτουργία και προσφορά στην ελληνική εκπαίδευση και κοινωνία τα 570 πλέον ΓΡΑΣΕΠ αναστέλλουν τη λειτουργία τους στις 31-08-2011. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε ανασταλεί η λειτουργία των ΓΡΑΣΥ «ενόψει της εφαρμογής των νέων πολιτικών του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και των σχετικών υποστηρικτικών θεσμών» (105298/Γ2/27-08-2010 Υπουργική Απόφαση).

Η απόφαση αυτή ακυρώνει τον ουσιαστικό ρόλο που υπηρετούσαν τα ΓΡΑΣΕΠ για την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη του νέου ατόμου, τη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας και την εφαρμογή της Συμβουλευτικής στην πραγματική και ουσιαστικότερη διάστασή της, στη μελέτη περίπτωσης και στην αποσύνδεσή της από το

χαρακτήρα της μετωπικής διάλεξης προς ένα πολυπρόσωπο κοινό, κάθε μέλος του οποίου έχει διαφορετικές ανάγκες. Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας ως μάθημα, αφού αφαιρέθηκε από το ωρολόγιο πρόγραμμα του Νέου Λυκείου (ΦΕΚ 193/17-09-2013), διδάσκεται πλέον μόνο για μία ώρα εβδομαδιαίως στη Γ Γυμνασίου. Στην πραγματικότητα λοιπόν η σχολική κοινότητα του Γενικού Λυκείου αποψιλώθηκε από τη δυνατότητα καθημερινής προσφυγής στις παροχές του θεσμού, δυνάμενη να τον εφαρμόζει μόνο στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, της μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η απόσταση των ΚΕΣΥΠ από κάθε σχολείο και την πραγματικότητά του δυσχεραίνει την άμεση, σε βάθος, παροχή βοήθειας εκ μέρους του στους μαθητές κάθε σχολικής μονάδας.

1.7. Ο ρόλος του συμβούλου εκπαιδευτικού, υπεύθυνου του ΣΕΠ.

Ένα σοβαρό ζήτημα που ανακύπτει ήδη από τα πρώτα βήματα του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα αποτελεί η προετοιμασία εξειδικευμένου προσωπικού, κατάλληλου να υπηρετήσει τους στόχους του μαθήματος στην τάξη με ανάθεση, στα γραφεία ΣΕΠ, στις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή στα ΚΕΣΥΠ.

Η Συμβουλευτική δεν διδάσκεται στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως αυτόνομος κλάδος που οδηγεί στη λήψη πτυχίου πανεπιστημιακής εξειδίκευσης. Αρμόδιοι να διδάξουν το συγκεκριμένο μάθημα κρίνονται από την αρχή της εισαγωγής του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση όλοι οι εκπαιδευτικοί της Γενικής και της Τεχνικής Εκπαίδευσης με την προϋπόθεση να έχουν επιμορφωθεί στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό μέσω της παρακολούθησης ειδικών σεμιναρίων στη Συμβουλευτική και στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Στα τυπικά προσόντα για την ανάθεση του μαθήματος συγκαταλέγεται επίσης η εκπόνηση μεταπτυχιακών σπουδών πρώτου ή και δεύτερου κύκλου στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό ή η Μετεκπαίδευση σε συναφές με το ΣΕΠ αντικείμενο, όπως είναι η Ψυχολογία, η Κοινωνιολογία, η Εργασία, η Παιδαγωγική και οι Οικονομικές Επιστήμες.

Από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976-77 ξεκινά και η οργανωμένη προσπάθεια επιμόρφωσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, μέσω σεμιναρίων, τα οποία είχε διοργανώσει η ΣΕΛΜΕ, το Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης αλλά και το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ), το οποίο και μετεξελίχθηκε στο τώως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) και νυν Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Ακόμη και ξένοι επιστήμονες προσκαλούνται να συνδράμουν το έργο της επιμόρφωσης στα παρθενικά της βήματα, ενώ από το 1979-80 έως και το 1983-84 καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στέλνονται κάθε χρόνο για επιμόρφωση στο εξωτερικό (Κασσωτάκης, 2004).

Το αυξανόμενο κοινωνικό ενδιαφέρον για το νέο εκπαιδευτικό θεσμό οδηγεί στην εισαγωγή του ΣΕΠ ως αντικειμένου σπουδών σε πανεπιστήμια (Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ, καθώς και σε κάποιες Παιδαγωγικές Σχολές και στη ΣΕΛΜΕ. Το 1998 ιδρύεται Τμήμα Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην ΠΑΤΕΣ / ΣΕΛΕΤΕ (σημερινή ΑΣΠΑΙΤΕ) στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 και η έμφαση που αποδίδει στο θεσμό του ΣΕΠ ανεβάζει τον πήχη των απαιτήσεων για τους υποψήφιους διδάσκοντες. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων αναλαμβάνει το 1999 μέσω χρηματοδότησης από το ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στον ΣΕΠ και το 2000 οι εκπαιδευτικοί που επιμορφώθηκαν αναλαμβάνουν υπηρεσία στις νέες τότε δομές¹². Τότε

12 Το 1999 εκπονούνται τρία προγράμματα επιμορφωτικά 1000, 900 και 520 ωρών, τα οποία απευθύνονται στους Υπεύθυνους των ΚΕΣΥΠ, στους ειδικούς Πληροφόρησης για τα ΚΕΣΥΠ και στους Εκπαιδευτικούς – Συμβούλους ΣΕΠ για τη στελέχωση των Γραφείων ΣΕΠ αντίστοιχα. Η επιμόρφωση των τελευταίων στην οργάνωση και διοίκηση μονάδων, στην εξειδίκευση στην παροχή υπηρεσιών γραφείων, στην εκμάθηση μεθόδων επικοινωνίας ομάδων, στη διοργάνωση ημερίδων και εκδηλώσεων, στην αγορά εργασίας, καθώς και στην ατομική συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, στις μεθόδους διεξαγωγής ερευνών και σε λοιπά συναφή με το αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού αντικείμενα επαναλαμβάνεται το

δημιουργήθηκε στο ΚΕΜΕ (μετέπειτα Π.Ι.) ειδική Ομάδα Εργασίας για το ΣΕΠ η οποία και πρότεινε τρόπους και μεθόδους εφαρμογής του θεσμού και συνέταξε αναλυτικά προγράμματα για τη διδασκαλία του, (Curricula), σχεδιασμένα κατά διδακτικές ενότητες, που περιλαμβάνουν στόχους, περιεχόμενο μαθημάτων, μεθόδους προσέγγισής του, διδακτικά μέσα και ασκήσεις. Παράλληλα με τη μεγάλη ευελιξία, που παραχωρούσαν στη διδασκαλία, σχεδιάστηκε και βασικό πληροφοριακό υλικό (Οδηγός Σπουδών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και Οδηγός Επαγγελματιών). Το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς αυτής με βελτιώσεις και τροποποιήσεις, επανεκδόθηκε μέσα στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα. Την ευθύνη τους είχε ο τομέας ΣΕΠ του τότε Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Σε κάποια συνεργάστηκε και ο ΟΑΕΔ. Η προσπάθεια ανανέωσης άρχισε στο πλαίσιο του 1^{ου} ΕΠΕΑΕΚ (1997-2001) και συνεχίστηκε αργότερα.

Η υπ' αριθ. 92984/Γ7/10-08-2012 Υπουργική Απόφαση («Καθορισμός των οργάνων, των κριτηρίων και της διαδικασίας επιλογής και τοποθέτησης των Υπευθύνων Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) στα Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕ.ΣΥ.Π.) καθώς και των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους») αποδεικνύει στην ουσία τα άλματα που έχουν συντελεστεί μέσα στα τελευταία τριανταπέντε χρόνια περίπου. Χάρη στην πρόοδο που έχει συντελεστεί η Συμβουλευτική και η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας διδάσκονται σε ακαδημαϊκό επίπεδο (μετεκπαίδευση πρώτου και δεύτερου κύκλου) και στον ελλαδικό χώρο, ενώ διακονούνται μέσω ετήσιων προγραμμάτων σπουδών (ΑΣΠΑΙΤΕ, Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής του ΕΚΠΑ) αλλά και μέσω βραχύβιων επιμορφωτικών προγραμμάτων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Παρά τη σταδιακά αναβαθμιζόμενη επιμόρφωση των στελεχών του ΣΕΠ ένα σοβαρό πρόβλημα παραμένει η έλλειψη εκπαιδευτικών, κατάλληλα επιμορφωμένων,

2007 και 2008. Το 2003 τροποποιούνται και αναβαθμίζονται τα κριτήρια επιλογής προσωπικού των ΚΕΣΥΠ και ΓΡΑΣΕΠ. (91042/Γ7/01-09-2003 Υπουργική Απόφαση).

ώστε να υποστηρίξουν όσες δομές του έχουν παραμείνει πλέον στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (διδασκαλία του μαθήματος στη Γ Γυμνασίου, ΚΕΣΥΠ και Εκπαιδευτικά Προγράμματα της Αγωγής Σταδιοδρομίας). Η αιτία για το πρόβλημα αυτό αναζητείται στο γεγονός ότι πολλοί εκπαιδευτικοί αξιοποιούν την επιμόρφωσή τους στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό ως τυπικό προσόν, για να κατακτήσουν κάποια θέση στη διοικητική και διδακτική εκπαιδευτική ιεραρχία (να αποκτήσουν δηλαδή την ιδιότητα του Προϊσταμένου της Σχολικής Μονάδας ή του Σχολικού Συμβούλου), παρά για να προσφέρουν τα φώτα τους στη σχολική τάξη.

Συμβαίνει επίσης να μην ανατίθεται ποτέ το μάθημα σε εκπαιδευτικούς που έχουν ήδη επιμορφωθεί στο αντικείμενό του, είτε επειδή οι ίδιοι δεν το ζήτησαν, είτε γιατί δε χρειάστηκε. Πίσω από όλα αυτά ανακύπτει το βασικό πρόβλημα, που δεν είναι άλλο από το γεγονός ότι ο ΣΕΠ δεν αποτελεί βασικό διδακτικό αντικείμενο, ούτε κύριο έργο των εκπαιδευτικών που το αναλαμβάνουν, αλλά αξιοποιείται περιστασιακά και μόνο για συμπλήρωση ωραρίου.

Αξίζει βεβαίως καταληκτικά να υπογραμμιστεί η απουσία ενός αυτόνομου ακαδημαϊκού τμήματος Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Ίσως η ίδρυσή του και η παραγωγή αυτόνομων επιστημόνων, οι οποίοι θα αναζητούσαν την επαγγελματική τους αποκατάσταση στο δημόσιο και ιδιωτικό επαγγελματικό στίβο ως πτυχιούχοι Συμβουλευτικής να έλυνε το πρόβλημα της ευκαιριακής ενασχόλησης διαφορετικών ειδικοτήτων εκπαιδευτικών με το συγκεκριμένο αντικείμενο.

Ο ΕΟΠΠΕΠ πρόσφατα στις θεσμικές του αρμοδιότητες έχει μεταξύ άλλων ενσωματώσει τον προσδιορισμό αφενός των προϋποθέσεων και κανόνων λειτουργίας των φορέων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και αφετέρου της επάρκειας των προσόντων των στελεχών παροχής υπηρεσιών ΣΥΕΠ και την τήρηση αντίστοιχων μητρώων. Στο πλαίσιο αυτό έχει εκπονηθεί σχετική μελέτη για την επάρκεια των προσόντων των στελεχών ΣΥΕΠ στην Ελλάδα, τα πορίσματα της οποίας πρόκειται να αξιοποιηθούν για τη δημιουργία Επαγγελματικού Περιγράμματος Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού, τη δημιουργία Συστήματος Πιστοποίησης Συμβούλων

Επαγγελματικού Προσανατολισμού καθώς και σχετικού Μητρώου Πιστοποιημένων Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το γεγονός αυτό μπορεί να λειτουργήσει κι ως ισχυρό κίνητρο για τους εκπαιδευτικούς που θα συμμετάσχουν σταθερά στην προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση ως Σύμβουλοι εφήβων κι ως Εκπαιδευτές-Σύμβουλοι Συμβούλων-Καθηγητών. Το μητρώο των Συμβούλων της σχολικής μονάδας εφαρμογής της συγκεκριμένης δράσης αλλά και τα αντίστοιχα όσων την υιοθετήσουν, καθώς και το πρωτόκολλο των δράσεων που έλαβαν χώρα μπορούν να αποσταλούν στον παραπάνω οργανισμό. Εν συνεχεία οι εμπλεκόμενοι μπορούν να διεκδικήσουν την ένταξή τους στο επίσημο εθνικό μητρώο των Συμβούλων ή τη μοριοδότηση τους για την ένταξη σ' αυτό λόγω της συμμετοχής τους στην παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο Θεσμός του Συμβούλου – Καθηγητή

Η αξία της Συμβουλευτικής στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση έγκειται πρωτίστως στο γεγονός ότι η απόκτηση ενός τίτλου σπουδών συνήθως καθιστά θεσμικά και τυπικά το άτομο κατάλληλο να ασκήσει κάποιο συγκεκριμένο επάγγελμα¹³. Η εφηβεία και η πρώιμη νεότητα, η απόκτηση της ακαδημαϊκής ταυτότητας, η ευθυγράμμιση του νέου με τις απαιτήσεις του Νέου Λυκείου και της Πανεπιστημιακής Κοινότητας είναι μερικοί μόνο από τους λόγους που επιβεβαιώνουν τη βαρύτητα την οποία έχει η εφαρμογή της Συμβουλευτικής στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια (Ανώτερη και Ανώτατη) Εκπαίδευση.

Η είσοδος του νέου στην αγορά εργασίας, η εξουθένωσή του από την υπερπροσπάθεια στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου και κατά τη διάρκεια των ακαδημαϊκών του σπουδών, η διαμόρφωση της προσωπικής, πολιτικής, κοινωνικής, σεξουαλικής και συναισθηματικής του ταυτότητας, οι διαπροσωπικές του σχέσεις με το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον, η προοπτική της επαγγελματικής ή ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι σχέσεις με το άλλο φύλο, το άγχος, αποτελούν αιτίες που καθιστούν αναγκαία τη συμβουλευτική σχέση του εφήβου με κάποιο «ευήκοον ους», καταρτισμένο έτσι, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του.

Τα παραπάνω εξηγούν ταυτόχρονα, γιατί ο Σύμβουλος – Καθηγητής θα έπρεπε και στην ελληνική εκπαίδευση να αποτελεί, όπως συμβαίνει στα Λύκεια και στα Πανεπιστήμια των αγγλόφωνων αλλά και πολλών άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Bell,

13 Τεκμηρίωση επί του θέματος στην ενότητα: «Η Συμβουλευτική κι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, την Κατάρτιση και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση», που υπογράφει ο Μιχάλης Κασσωτάκης, στην έκδοση «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, θεωρία και πράξη», 2004, Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω, της οποίας είναι και ο επιμελητής.

1996), ισχυροποιημένο θεσμό, γόνιμα ενσωματωμένο και άρρηκτα συνδεδεμένο με τη φυσιολογία και την πολιτική κάθε Μορφωτικού Ιδρύματος της Δευτεροβάθμιας ή της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Μολονότι η Συμβουλευτική τα τελευταία χρόνια εισάγεται δειλά στους κόλπους της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης¹⁴, έχει δυστυχώς εξοβελιστεί από την καθημερινή ζωή και την πραγματικότητα του Δημόσιου Γενικού Λυκείου, την ίδια στιγμή που οι προσδοκίες από την εφαρμογή του θα μπορούσαν να είναι υψηλές.

Ο όρος του «Συμβούλου- Καθηγητή» που θα εξεταστεί με βάση το πιστωμένο σ' αυτόν θεωρητικό υπόβαθρο, θίγει, μέσα από μία σύντομη ιστορική αναδρομή, τα βασικά σημεία που τον προσδιορίζουν στην αγγλόφωνη, αμερικανική κι αγγλική, ακαδημαϊκή πραγματικότητα, ενώ η λειτουργικότητα της εφαρμογής του στη σχολική μονάδα από εκπαιδευτικούς, κάθε ειδικότητας κι όχι από «ειδικούς» Συμβούλους και Ψυχολόγους, ερμηνεύεται μέσα από μια σύντομη ανάλυση των αρχών της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής. Η συγκεκριμένη ανάλυση είναι το θεωρητικό και πληροφοριακό υπόβαθρο, πάνω στο οποίο βασίζεται η πρόταση της εισαγωγής του θεσμού του «Συμβούλου – Καθηγητή» στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο στο επόμενο κεφάλαιο.

2.1. Η Συμβουλευτική στην εκπαίδευση

Γενέτειρα του όρου «Σύμβουλος» (counsellor) είναι η Βόρεια Αμερική της δεκαετίας του 1920¹⁵: εμπνευστής και πνευματικός του δημιουργός δεν είναι άλλος από

14 Στα περισσότερα ελληνικά ΑΕΙ και ΤΕΙ λειτουργούν Γραφεία Σταδιοδρομίας, με στόχο την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των παραγωγικών φορέων της αγοράς εργασίας. Αυτά μετεξελίχτηκαν σε Γραφεία Διασύνδεσης και με τη μορφή αυτή δραστηριοποιούνται και σήμερα αντιμετωπίζοντας θέματα των φοιτητών από τη σύνταξη των βιογραφικών σημειωμάτων, την παροχή πληροφόρησης για μεταπτυχιακές σπουδές, την εκπόνηση της πρακτικής άσκησης, ως και τη διοργάνωση εκδηλώσεων με αντικείμενο το επαγγελματικό μέλλον των αποφοίτων των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

τον εισηγητή της θεωρίας της ανθρωποκεντρικής προσέγγισης στην Ψυχολογία, δηλαδή τον Karl Rogers, ο οποίος και χρησιμοποίησε τον όρο αυτόν για να περιγράψει την επαγγελματική του δραστηριότητα εναλλακτικά, καθώς δεν του επιτρεπόταν να φέρει τον τίτλο του «ψυχοθεραπευτή», που αποδιδόταν μόνο σε θεράποντες της τέχνης του Ασκληπιού (Thorne, 1984). Ωστόσο δεν είναι λίγοι εκείνοι που αποδίδουν την πατρότητα του όρου στον Frank Parsons, ο οποίος το 1908 ίδρυσε στη Βοστώνη, που αποτέλεσε και την επαγγελματική του βάση, ένα «Κέντρο Συμβουλευτικής». Το συγκεκριμένο κέντρο προσέφερε κατά βάση επαγγελματική συμβουλευτική σε ένα μεγάλο ποσοστό μεταναστών της πόλης, μέσω συνεντεύξεων και τεστ, κι αυτή του η απόκλιση από τη θεραπευτική παράμετρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας προσδιόρισε τη φιλοσοφία και το χαρακτήρα του όρου στη Μεγάλη Βρετανία.

Ο θεσμός του Συμβούλου – Καθηγητή ωστόσο αναπτύχθηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και καλλιεργήθηκε εκτενώς κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970¹⁶ στα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου και της Βόρειας Αμερικής, μέσα στο γενικότερο κλίμα της αναβάθμισης της ποιότητας των σπουδών στην αγγλόφωνη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο αυτό η συμβουλευτική των φοιτητών υιοθετήθηκε ως καινοτόμος καλή πρακτική από τη συντριπτική πλειοψηφία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, προσφέροντας την ευκαιρία σε πολλούς αξιόλογους επιστήμονες να αναπτύξουν μοντέλα

15 Η πρώτη διάλεξη εκπαιδευτικής συμβουλευτικής έλαβε χώρα στην Αμερική στο Πανεπιστήμιο Harvard το 1911 (Milner, 1984).

16 Ειδικά στο Ηνωμένο Βασίλειο οι πρώτες προσπάθειες παροχής της Συμβουλευτικής στους φοιτητές ξεκίνησαν ήδη στη δεκαετία του 1930 στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, η ευρεία αποδοχή και εφαρμογή τους ωστόσο ανεστάλη για περίπου δύο δεκαετίες, λόγω της σταθερής πεποίθησης της κοινωνίας αλλά και της τότε ακαδημαϊκής κοινότητας ότι η σωματική υγεία των φοιτητών αποτελεί επιστημονικό αντικείμενο σε αντιδιαστολή με θέματα του εσωτερικού κόσμου τους, τα οποία εγγράφονται στη σφαίρα επιρροής των πνευματικών τους και της εκκλησίας εν γένει.

συμβουλευτικής σχέσης με τους συμβουλευόμενους τους και να πειραματιστούν δημιουργικά για την εξέλιξη και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους. Το αποτέλεσμα αυτής της αναγέννησης στάθηκε μεταξύ άλλων και η εξαγωγή αυτής της πρακτικής διεθνώς, καθώς επίσης και η καθιέρωση παγκοσμίως πρακτικών και μεθόδων επαγγελματικής αλλά και ατομικής συμβουλευτικής προς φοιτητές, με στόχο την προσωπική τους ανάπτυξη, μέσω της αντιμετώπισης προσωπικών και συναισθηματικών προβλημάτων, την κοινωνική τους ένταξη και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας αναβαθμίστηκε σε μια σχέση συμβουλευτική μακράν συνθετότερη από εκείνη που στοχεύει απλώς στην εύρεση εργασίας στους φοιτητές. Ταυτόχρονα η έννοια της προσωπικής ανάπτυξης και της πρόληψης της εκδήλωσης προβλημάτων υποκατέστησε την κατά βάση θεραπευτική διαδικασία ψυχολογικών προβλημάτων των εφήβων και των νέων. Τα ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης ειδικά στη Βρετανία δοκίμασαν φιλότιμα να την εξασκήσουν. Ωστόσο ως τα μέσα της δεκαετίας του 1995 ελάχιστα κατάφεραν να την υπηρετήσουν σύμφωνα με τις φιλόδοξες εξαγγελίες τους.

Η μεγάλη πλειοψηφία των Συμβούλων – Ψυχολόγων που σταδιοδρόμησε στον τομέα αυτό ήταν επιστήμονες¹⁷, οι οποίοι ασκούσαν τη συμβουλευτική ψυχολογία σε κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα, με βάση της αρχές της ψυχοδυναμικής (Αγγλία) ή της ανθρωποκεντρικής προσέγγισης (Βόρεια Αμερική) κι οι οποίοι εργάζονται ως εσωτερικοί σύμβουλοι του εν λόγω πανεπιστημιακού οργανισμού ή / και ως πανεπιστημιακοί δάσκαλοι. Η συμβουλευτική σχέση των συμβουλευόμενων με το σύμβουλό τους ήταν γραμμική, άμεση και ευθεία, λάμβανε δε χώρα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και

17 Αξίζει να αναφερθούν τα ονόματα των Mary Swainson και Ellen Noonan, στον τομέα της ψυχοδυναμικής – ψυχαναλυτικής προσέγγισης, καθώς και των Nicolas Malleson και Patrisia Milner, στον τομέα της εφαρμογής του ανθρωποκεντρικού μοντέλου συμβουλευτικής στο Ηνωμένο Βασίλειο.

γραφεία συμβουλευτικής, κατάλληλα διαμορφωμένα, ώστε να εξασφαλίζουν τη μέγιστη αποδοτικότητα της διαδικασίας.

Η Συμβουλευτική στην Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων τέσσερις γενικές κατευθύνσεις : α) εκπαιδευτική καθοδήγηση, μέσω ψυχομετρικών τεστ, ώστε οι φοιτητές να ανακαλύψουν τις δεξιότητες και τις κλίσεις τους, β) επαγγελματική συμβουλευτική, με έμφαση στη χάραξη των στρατηγικών για το χτίσιμο της μελλοντικής επαγγελματικής καριέρας του φοιτητή, γ) εξατομικευμένη συμβουλευτική, η οποία εστιάζει με σεβασμό στο απόρρητο του ιδιωτικού βίου, σε κάθε είδους δυσκολία που δυσχέραινε την προσωπική ανάπτυξη των φοιτητών, δηλαδή για παράδειγμα, στις συναισθηματικές δυσκολίες, στα οικονομικά προβλήματα, στις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες και στη χρήση ναρκωτικών και δ) σύνδεση με όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ώστε να προσφερθεί κάθε περαιτέρω δυνατή υποστήριξη στους συμβουλευόμενους, με την αυτονόητη πάντοτε διακριτικότητα.

2.2. Σύμβουλος Καθηγητής και Ακαδημαϊκός Καθοδηγητής

Ο Ακαδημαϊκός Σύμβουλος- Καθηγητής (Counsellor) διαφέρει από τον Ακαδημαϊκό Επιμελητή / Καθοδηγητή ή Μέντορα (Tutor). Βασικό καθήκον του δεύτερου είναι κατά βάση η παρακολούθηση της προόδου συγκεκριμένων φοιτητών, η καταγραφή της προόδου τους στα ακαδημαϊκά εκπαιδευτικά θέματα. Μέσω εξατομικευμένων τακτικών συναντήσεων, διευθετούνται, ελέγχονται και αξιολογούνται θέματα που αφορούν πρωτίστως στην ποιότητα της γνωστικής ανάπτυξης, στην επιμέλεια, στην ακαδημαϊκή επίδοση κάθε φοιτητή και στο βαθμό της εναρμόνισής του με τους ευρύτερους ερευνητικούς και μαθησιακούς στόχους του.

Ο Ακαδημαϊκός Καθοδηγητής προσφέρει βοήθεια στο φοιτητή με τη μορφή των διαλέξεων, επισημαίνει τις εκκρεμότητές του ως προς τις απαιτήσεις του επίσημου προγράμματος σπουδών, διαπιστώνει την πρόδοό του και συνιστά με κάποιον τρόπο το σύνδεσμο του φοιτητή με την αφηρημένη και αόρατη, αλλά σαφώς προσδιορισμένη μέσα από στερεότυπα, συνήθειες, αξιώσεις και πρακτικές πανεπιστημιακή κοινότητα (Bell,

1996). Οπωσδήποτε, αν οι γνώσεις και η εξειδίκευσή του το επιτρέπουν, δύναται να ασκήσει και καθήκοντα ευρύτερης συμβουλευτικής. Συνήθως ωστόσο σε περιπτώσεις ανάδυσης σύνθετων προσωπικών προβλημάτων του φοιτητή επικοινωνεί με το Σύμβουλο- Καθηγητή ή διακριτικά παραπέμπει το φοιτητή σ' αυτόν.

Ο Σύμβουλος – Καθηγητής χάρη στις γνώσεις Συμβουλευτικής Ψυχολογίας που διαθέτει, είναι περισσότερο κατάλληλος να εντοπίσει και να διαχειριστεί ζητήματα που άπτονται της ψυχοσύνθεσης και της ανάπτυξης του ψυχικού κόσμου του φοιτητή, συμβάλλοντας στην ομαλή αντιμετώπισή τους. Σε σύγκριση με τον Ακαδημαϊκό Καθοδηγητή, ο Σύμβουλος – Καθηγητής, ακόμη κι αν εργάζεται στο Πανεπιστημιακό Ίδρυμα, του οποίου τους φοιτητές συμβουλεύει, δεν ταυτίζεται με τη φιλοσοφία του Ιδρύματος, ούτε εκδηλώνει τόσο στενό ενδιαφέρον για την ακαδημαϊκή πρόοδο του φοιτητή, εκτός κι αν αυτή συνδέεται με ψυχολογικές δυσκολίες ή/ και διαταραχές (Bell,1996).

Συγκρίνοντας τους ρόλους των δύο ιδιοτήτων, προκειμένου να οδηγηθούμε σε ευκρινή διαχωρισμό των μεταξύ τους αρμοδιοτήτων θα λέγαμε ότι ο Σύμβουλος – Καθηγητής διαχειρίζεται συνολικά και ολιστικά την συναισθηματική, κοινωνική, φοιτητική ταυτότητα του φοιτητή, προσφέροντας συμβουλές για τη μελλοντική του επαγγελματική ταυτότητα. Από την άλλη πλευρά ο Ακαδημαϊκός Καθοδηγητής συνήθως επικεντρώνεται σε θέματα που άπτονται κατά βάση της ακαδημαϊκής προόδου και εξέλιξης του φοιτητή, ώστε αυτός να αποφοιτήσει στο προβλεπόμενο σύννομο χρονικό περιθώριο, έχοντας εκπονήσει αξιοπρεπώς τα καθήκοντα του ακαδημαϊκού του βίου κι έχοντας ενστερνιστεί τις αρχές και τις αξίες της πανεπιστημιακής κοινότητας, της οποίας λειτουργικά και αποτελεί ουσιαστικό μέλος (Χατζηχρήστου, 2011).

2.3. Η Διαλεκτική Συμβουλευτική

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες κερδίζει συνεχώς έδαφος στον τομέα της εργασιακής και της σχολικής συμβουλευτικής, μια ειδική μέθοδος συνεργασίας, γνωστή ως Διαλεκτική Συμβουλευτική (consultation) (Χατζηχρήστου, 2011). Πρόκειται για μία μη

γραμμική διαμεσολαβητική μορφή συμβουλευτικής¹⁸, με τριαδικό χαρακτήρα, που συνάπτεται ανάμεσα στο σύμβουλο αφενός, στον άμεσα συμβουλευόμενο αφετέρου, αλλά και στον έμμεσο και τελικό αποδέκτη της συμβουλευτικής.

Ο άμεσα συμβουλευόμενος εισέρχεται στη συμβουλευτική σχέση και πραγματοποιεί τη συνεδρία προκειμένου, με τη σειρά του να λειτουργήσει ως «σύμβουλος», να καταστεί δηλαδή ικανός να διαχειριστεί προβλήματα ενός τρίτου, του έμμεσα συμβουλευόμενου (ο οποίος δύναται να είναι φυσικό πρόσωπο, ομάδα ή οργανισμός). Ο έμμεσα συμβουλευόμενος καλείται συμβατικά «πελάτης».

Ως άμεσα συμβουλευόμενος, για παράδειγμα, μπορεί να προσέλθει στη συμβουλευτική σχέση τόσο ο Προϊστάμενος μιας σχολικής μονάδας ως εκπρόσωπός της ή και ένα σύστημα (σύλλογος γονέων, σύλλογος εκπαιδευτικών, η ίδια η εκπαιδευτική μονάδα δια μέσου εκπροσώπων της (μαθητών, γονέων κι εκπαιδευτικών) ή ακόμη και κάποιος σχολικός σύμβουλος για τις ανάγκες της ευρύτερης περιφέρειας ευθύνης του.

Σε επίπεδο σχολικής μονάδας κάποιος εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή ενός Συμβούλου, στον οποίο περιγράφει τα προβλήματα κάποιου μαθητή της σχολικής μονάδας, προκειμένου να λάβει από αυτόν οδηγίες, ώστε να διαχειριστεί αποτελεσματικά την κατάσταση. Ο εκπαιδευτικός αυτός λειτουργεί στην περίπτωση αυτή ως διάμεσος ανάμεσα στον επαγγελματία Σύμβουλο και στο μαθητή. Στόχο της διαμεσολάβησης αποτελεί η ενίσχυση του συμβουλευόμενου, προκειμένου να ενδυναμώσει τον επαγγελματικό του ρόλο και να ενισχύσει τις επαγγελματικές του δεξιότητες, ώστε να καταστεί ικανός να αντιμετωπίσει ανάλογα προβλήματα που πιθανόν να εκδηλωθούν στο μέλλον (Bell, 1996).

18 Ειδικό μάθημα για τη διαλεκτική συμβουλευτική έχει ενταχθεί στο Πρόγραμμα Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής Ψυχολογίας του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η διαλεκτική συμβουλευτική συνεπώς δεν είναι παρά μια εθελοντική, και μη ιεραρχική σχέση¹⁹ μεταξύ δύο ειδικών επαγγελματιών, προερχόμενων από διαφορετικούς επαγγελματικούς χώρους, που ως στόχο της θέτει την αντιμετώπιση των προβλημάτων αλλά και την υποστήριξη της αυτοαντίληψης και της προσωπικής ανάπτυξης του «πελάτη» και την επίτευξη της καλής λειτουργίας του συστήματος, μέσα στο οποίο ο συμβουλευόμενος και ο «πελάτης» (ενίοτε δε και ο σύμβουλος) εντάσσονται, υπηρετώντας ευρύτερους επαγγελματικούς, εκπαιδευτικούς, μαθησιακούς και προσωπικούς στόχους.

Έχει γίνει διάκριση των ειδών της διαλεκτικής συμβουλευτικής με κριτήριο την έμφαση που δίνεται α) στον «πελάτη», β) στον οργανισμό ή στο ευρύτερο σύστημα, στο οποίο εντάσσονται συμβουλευόμενος και «πελάτης», γ) στο συμβουλευόμενο. Ανάλογα μάλιστα με τις δεξιότητες, που αυτός καλλιεργεί προκειμένου να υπηρετήσει πρωτίστως τις ανάγκες του «πελάτη» ή του συστήματος γίνεται διάκριση ανάμεσα σε δύο ακόμη είδη συμβουλευτικής : (α) τη διαλεκτική συμβουλευτική επικεντρωμένη στο συμβουλευόμενο και (β) τη διαλεκτική συμβουλευτική διαχείρισης επικεντρωμένη στο συμβουλευόμενο αντίστοιχα (Carlan, 2004).

Ο Σύμβουλος μπορεί να έχει εσωτερική ή εξωτερική σχέση με τον οργανισμό, να είναι δηλαδή ενταγμένος επαγγελματικά ως ειδικός επιστήμονας στους κόλπους του, ή να λειτουργεί ως ανεξάρτητος επαγγελματίας, που κατόπιν προσφυγής του οργανισμού ή των μελών του σ' αυτόν προσφέρει επαγγελματικά τις δεξιότητές του (Conoley & Conoley 1992).

Ως εκπαιδευτική διαλεκτική συμβουλευτική (instructional consultation) ορίζεται η εφαρμογή της διαλεκτικής συμβουλευτικής στη μαθησιακή διαδικασία με

19 Η σχέση συμβούλου – συμβουλευόμενου σε μια συμβατική δυαδική συνεδρία είναι κατά βάση ιεραρχική, μολονότι ο ρόλος του συμβούλου δεν είναι να λειτουργήσει ως αυθεντία, αλλά να συναποφασίσει με τον συμβουλευόμενο τη λύση στα θέματα που τον ταλανίζουν.

συμβουλευόμενους κυρίως τους εκπαιδευτικούς προκειμένου αυτοί να καταστούν ικανοί να βοηθήσουν μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης (Rosenfield, 2002). Στο επίπεδο της σχολικής μονάδας και των επιμέρους υποσυνόλων που την απαρτίζουν η διαλεκτική συμβουλευτική αφορά συνήθως σε θέματα σχολικής υγείας ή επίδοσης, για την αντιμετώπιση των οποίων συνδυάζονται μέθοδοι διδακτικής και τεχνικές χειρισμού της σχολικής τάξης με τις βασικές διαστάσεις και τα χαρακτηριστικά της διαλεκτικής συμβουλευτικής.

Την πρωτοβουλία για τη σύναψη της συμβουλευτικής σχέσης αναλαμβάνει συνήθως ο συμβουλευόμενος²⁰, καθώς και από τον «πελάτη», από τους οποίους εξαρτάται η αποτελεσματικότητα της όλης διαδικασίας σε μεγάλο ποσοστό. Ο σύμβουλος είναι συνήθως ένας ειδικός επιστήμονας επαγγελματίας (σχολικός ψυχολόγος κατά βάση) ανάλογα με την ανάγκη που κάθε φορά καλείται να επιλύσει. Συνήθως ο συμβουλευόμενος καταφεύγει στη συμβουλευτική διαδικασία, είτε επειδή δε διαθέτει επαρκείς γνώσεις για το συγκεκριμένο πρόβλημα, είτε γιατί δεν έχει τις απαραίτητες δεξιότητες που απαιτούνται για να το αντιμετωπίσει, είτε λόγω απουσίας αυτοπεποίθησης, είτε τέλος εξαιτίας της έλλειψης επαγγελματικής αντικειμενικότητας, που είναι αποτέλεσμα της προσωπικής του, συναισθηματικής εμπλοκής στη συγκεκριμένη περίπτωση (Carlan, 2004).

Ο Parsons (1996) σε μια προσπάθεια να περιγράψει επιστημονικά τη διαλεκτική συμβουλευτική, εμφανίζεται περισσότερο μανιχαϊστικός, καθώς επικεντρώνεται σε δύο είδη της διαλεκτικής συμβουλευτικής : τη συμβουλευτική στο πλαίσιο της πρωτογενούς πρόληψης και τη συμβουλευτική που αποσκοπεί στην άμεση παρέμβαση για την επίλυση προβλημάτων και την αντιμετώπιση κρίσεων. Η όλη διαδικασία στοχεύει στην πρόληψη

20 Ασφαλώς δεν είναι απίθανο στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, αν κριθεί σκόπιμο, να προκύψει και ευθεία, γραμμική, επικοινωνία του συμβούλου με τον «πελάτη». Στη διαμεσολαβητική συμβουλευτική κρίσιμος δεν είναι ο τρόπος της παρέμβασης του συμβούλου, αλλά η διάθεση της πλειοψηφίας των μελών της ομάδας να αξιοποιήσουν λειτουργικά κι ευδόκιμα για την ομάδα τα συμπεράσματα της συμβουλευτικής διαδικασίας.

κατά κύριο λόγο της ψυχικής υγείας μεμονωμένων περιπτώσεων ή ομάδας μαθητών και διακρίνεται σε τρία²¹ στάδια :

A) Στην **πρωτογενή πρόληψη**, η οποία αφορά περιπτώσεις που δεν αντιμετωπίζουν κάποιο συγκεκριμένο πρόβλημα. Στόχος της διαδικασίας στην περίπτωση αυτή είναι η υποστήριξη της αυτοπραγμάτωσης και της αυτογνωσίας των ατόμων, η συνειδητοποίηση των σχέσεών τους με την ομάδα και ο προσδιορισμός του ρόλου τους μέσα σε αυτήν και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που τους περιβάλλει, κατά τρόπο, ώστε η ένταξή τους σ' αυτό να προϋποθέτει την ανάπτυξη και καλλιέργεια υγιών διαπροσωπικών σχέσεων.

B) Στη **δευτερογενή πρόληψη**, στην προσπάθεια δηλαδή αντιμετώπισης μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία δυσκολιών του συστήματος ή των μονάδων, στις οποίες αναφέρεται ο συμβουλευόμενος, τα οποία ακόμη έχουν εκδηλωθεί σε πρωτογενές στάδιο, πριν αυτές εξελιχθούν σε σοβαρά προβλήματα και προκαλέσουν κρίση μέσα στην ομάδα.

Γ) Στην **τριτογενή πρόληψη**, στην απόπειρα δηλαδή περιορισμού, αντιμετώπισης και καταστολής σοβαρών προβλημάτων και κρίσεων κάθε είδους που ταλανίζουν τα άτομα, τις οικογένειές τους ή την ευρύτερη κοινότητα, στην οποία αυτά είναι ενταγμένα.

Δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να λησμονείται ο ρόλος της συμβουλευτικής διαδικασίας²², ο οποίος, προκειμένου να είναι επιτυχής, σύννομος και συμβατός με τις αρχές της Επιστήμης της Συμβουλευτικής είναι πάντοτε επικουρικός, υποστηρικτικός,

19 Υπάρχουν τρία βασικά μοντέλα της διαλεκτικής συμβουλευτικής, τα οποία έχουν αρκετές ομοιότητες μεταξύ τους, αποκλίνουν όμως ως προς το θεωρητικό τους πλαίσιο, τους στόχους και τη διαδικασία αξιολόγησης και παρέμβασης. Πρόκειται για τη διαλεκτική συμβουλευτικής ψυχικής υγείας, τη συμπεριφοριστική διαλεκτική συμβουλευτική και την οργανωτική διαλεκτική συμβουλευτική.

συνεργατικός και διευκολυντικός προς το συμβουλευόμενο και τις ανάγκες του, τον οποίο και βοηθά να καταλήξει στην καλύτερη δυνατή απόφαση γι' αυτόν.

Ο Parsons (1996) διαχωρίζει ωστόσο τον τρόπο παρέμβασης του συμβούλου, που λειτουργεί ως ειδικός με το περιεχόμενο (content expert), από τον αντίστοιχο εκείνου που λειτουργεί ως ειδικός σε σχέση με τη διαδικασία (process expert): στην πρώτη περίπτωση ο σύμβουλος παρεμβαίνει περισσότερο άμεσα, ως γνώστης των προβλημάτων και των τεχνικών διαχείρισής τους. Στη δεύτερη περίπτωση η παρέμβαση καθίσταται έμμεση, καθώς μείζονος σημασίας προκρίνεται η διαμόρφωση ισότιμης συνεργασίας με το συμβουλευόμενο, ώστε ο τελευταίος να καταστεί αποτελεσματικότερος στη διαχείριση των θεμάτων που τον απασχολούν, καθιστώντας αποτελεσματικότερο και το περιβάλλον, στο οποίο ανήκει.

Σε κάθε περίπτωση σημαντική κρίνεται η ενθάρρυνση που οφείλει να παρέχει ο σύμβουλος προς τα άτομα (συμβουλευόμενους και πελάτες) να λειτουργούν συνεργατικά και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους ομαδικά και να διακρίνονται από το συναίσθημα της κοινής ευθύνης για τα αποτελέσματα των παρεμβάσεών τους. Έτσι αίρεται ο ανταγωνισμός και καταπολεμούνται οι τάσεις απομόνωσης, ενώ ταυτόχρονα σφυρηλατούνται οι κοινές αξίες και τα πρότυπα της ομάδας. Ταυτόχρονα σημαντική κρίνεται και η ενημέρωση του συμβούλου για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συστήματος, από το οποίο προέρχεται ο συμβουλευόμενος (στερεότυπα, προκαταλήψεις, χαρακτηριστικά του πληθυσμού που την απαρτίζουν και λοιπές ειδοποιούς διαφορές της σχολικής μονάδας από τις όμορες και τις όμοιές της), καθώς και τα αντίστοιχα των ατόμων – «πελατών», που συνιστούν και τους τελικούς αποδέκτες του προϊόντος της συμβουλευτικής σχέσης.

2.3.1 Τα στάδια της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής

Η διαδικασία της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής απαιτεί πέντε τυπικά στάδια (Χατζηχρήστου, 2011): Αρχικά απαιτείται η σφυρηλάτηση μιας συμβουλευτικής σχέσης, ισότιμης, συνεργατικής, μη ιεραρχικής, ελεύθερης, η οποία να διέπεται από αμοιβαία

εμπιστοσύνη και σεβασμό, η οποία και επικυρώνεται συχνά με τη σύναψη ενός συμβολαίου συνεργασίας. Επιπλέον περιγράφονται και διασαφηνίζονται οι διαφορετικοί ρόλοι καθενός εκ των δύο συμβαλλομένων στην όλη διαδικασία.

Στη συνέχεια απαιτείται ο όσον το δυνατόν ακριβέστερος προσδιορισμός του προβλήματος, που οδήγησε το συμβουλευόμενο να ζητήσει την αρωγή του συμβούλου. Χρειάζεται δηλαδή να προσδιοριστούν όλοι οι επιμέρους παράγοντες που ευθύνονται για το συγκεκριμένο πρόβλημα, ή απλώς σχετίζονται με αυτό. Σύμφωνα με τους παράγοντες αυτούς αποφασίζονται οι στόχοι της διαλεκτικής συμβουλευτικής, ενώ ταυτόχρονα το πρόβλημα αναλύεται περαιτέρω διεξοδικά, αναπλαισιώνεται με θετική διάθεση, μετονομάζεται δηλαδή από «πρόβλημα» «σε ένα είδος συνθήκης ή σχέσης που καλόν είναι να τροποποιηθεί».

Μετά τον εντοπισμό όλων των δυνατών λύσεων και των στρατηγικών παρέμβασης στο προηγούμενο στάδιο, στο αμέσως επόμενο στάδιο σχεδιάζεται εν τέλει η συγκεκριμένη παρέμβαση, η οποία και πρόκειται να εφαρμοστεί. Στο τέταρτο στάδιο, κατά το οποίο η παρέμβαση εφαρμόζεται, κρίνεται υψίστης σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή όσων συναποφασίστηκαν η σταθερή υποστήριξη του συμβούλου προς το συμβουλευόμενο, ώστε να διατηρηθεί η μεταξύ τους συνεργασία αρραγής.

Στο τελευταίο στάδιο γίνεται η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της παρέμβασης αυτής, η οποία και τροποποιείται, όπου και αν κρίνεται απαραίτητο. Υπάρχουν δύο είδη αξιολόγησης : η διαμορφωτική και η συνολική αξιολόγηση. Η πρώτη λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της παρέμβασης, ενώ η δεύτερη, αφού η όλη διαδικασία έχει ολοκληρωθεί. Για την επιτυχία της διαδικασίας της αξιολόγησης είναι απαραίτητο να τεθούν από την αρχή κριτήρια αξιολόγησης τόσο της διαδικασίας, όσο και του αποτελέσματος της συμβουλευτικής παρέμβασης και να υιοθετηθούν απλές μέθοδοι αξιολόγησης που αυξάνουν την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Parsons 1996).

Μετά την ολοκλήρωση της συμβουλευτικής διαδικασίας ο σύμβουλος επιχειρεί την ανασκόπηση της συμβουλευτικής διαδικασίας, εκφράζει την άποψή τους για την ανάπτυξη της σχέσης και το βαθμό ικανοποίησής του από τα αποτελέσματα, ενισχύει το συμβουλευόμενο να εκφράσει τις δικές του απόψεις για τα παραπάνω, επικροτεί τη θετική εμπλοκή του συμβουλευόμενου στη διαδικασία, απαριθμώντας τις δεξιότητες που κατέκτησε από αυτήν και ανανεώνει τη διάθεσή του για συνεργασία στο μέλλον.

Σε κάθε περίπτωση ο σύμβουλος εκφράζει την εμπιστοσύνη του προς το συμβουλευόμενο, του μεταφέρει την ελπίδα του για την ευόδωση των στόχων του στο μέλλον και αποφεύγει κάθε επικριτική τοποθέτηση, που συνιστά αρνητική κριτική για το δεύτερο και τον απογοητεύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ 1^Ο ΠΡΟΤΥΠΟ

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Στην ανάλυση που προηγήθηκε, παρατέθηκαν όλα τα στοιχεία, τα οποία βοηθούν την ακριβή και ευκρινή περιγραφή του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή ως προτεινόμενου μοντέλου Συμβουλευτικής, για το Δημόσιο Γενικό Λύκειο. Στο επόμενο κεφάλαιο θα προσδιοριστούν οι στόχοι που το μοντέλο αυτό δύναται να διακονεί, το θεσμικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο σχεδιάζεται, τα μέσα με τα οποία δύναται να εφαρμοστεί και οι ανάγκες, στις οποίες αυτό μπορεί να ανταποκριθεί.

Από το περιεχόμενο του πρώτου κεφαλαίου εξάγεται ρητά ότι η Συμβουλευτική στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση διδάσκεται ως Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας και μόνον. Κατά τη διδασκαλία της εφαρμόζεται κατά βάση το δασκαλοκεντρικό μοντέλο. Εναλλακτικά διοργανώνονται συναντήσεις με επαγγελματίες της τοπικής αγοράς εργασίας. Διδάσκεται δε σε ομαδικό επίπεδο, χωρίς εξατομικευμένη εφαρμογή. Μοναδική εξαίρεση η λειτουργία των ΓΡΑΣΕΠ στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα, που έθεσε σε περιορισμένη εφαρμογή τις εξατομικευμένες συνεδρίες ή και τις ομαδικές, με τη συμμετοχή γονέων, για την ενημέρωση των τελευταίων ή για την αντιμετώπιση κάποιου προβλήματος του μαθητή / της μαθήτριας.

Την ίδια περίοδο η χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας κι επικοινωνίας στην εφαρμογή της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής ενισχύει τη μάθηση μέσω της προσωπικής ανακάλυψης πληροφοριών, την αυτενέργεια, την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη σύγκριση και τη διασταύρωση πληροφοριών εκ μέρους του εφήβου, που ανακηρύσσεται σε δημιουργικό διαχειριστή της γνώσης. Η κατάργηση του θεσμού μετά το 2011 σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, η ταχύτητα των ρυθμών της ζωής, η επαγγελματική κινητικότητα και η ευρωπαϊκή προοπτική καθιστούν την ανάγκη παροχής Επαγγελματικού Προσανατολισμού πιο επίκαιρη από ποτέ.

Η εισαγωγή του θεσμού του Συμβούλου–Καθηγητή ως προγράμματος Αγωγής Σταδιοδρομίας στο Νέο Λύκειο και μάλιστα με την εφαρμογή των αρχών της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής προς όφελος του «πελάτη»- μαθητή παραπέμπει περισσότερο στον Ακαδημαϊκό Καθοδηγητή της αγγλόφωνης ακαδημαϊκής πανεπιστημιακής κοινότητας, παρά στο Σύμβουλο–Καθηγητή της. Επειδή η παροχή Συμβουλευτικής στη σχολική μονάδα έχει ολιστικό χαρακτήρα, η ίδια η σχολική μονάδα επεξεργάζεται ενεργά την αυτοϊαση της και τη θεραπεία των μελών της.

Ωστόσο ο κάθε εκπαιδευτικός ως «Σύμβουλος–Καθηγητής» ενισχύεται, μέσω της επιμόρφωσης σε θέματα Συμβουλευτικής και συνεπώς εμπλουτίζεται και με δεξιότητες του άγγλου ομόλογου και ομώνυμου του, συνιστώντας ένα θεωρητικό και πρακτικό αμάγαλμα, εξαιρετικά ενδιαφέρον : ως εσωτερικό, λειτουργικό, στοιχείο της σχολικής μονάδας δύναται να διαμορφώσει αποφασιστικά μέσα από την εφαρμογή του τη φυσιογνωμία της, ενώ παράλληλα αποπειράται να επηρεάσει θετικά την αποτελεσματικότητά της στην αυτονομία και στην αυτοδιαχείρισή της.

Ο Σύμβουλος–Καθηγητής της παρούσας μελέτης είναι Καθοδηγητής και Σύμβουλος, διαχειρίζεται τόσο τη σχολική, όσο και την προσωπική πρόοδο του εφήβου, συναρτά τη μία από την άλλη και προβλέπει την αυτοπραγμάτωση του νέου / της νέας μέσα από την πολυπρισματική αλληλεπίδραση των δύο. Αναπτύσσει συμβουλευτική σχέση εμπιστοσύνης και εχεμύθειας με τον «πελάτη» - μαθητή, επιμορφώνεται από ειδικούς, για να καλύψει τις προσωπικές του ανασφάλειες, αναπτύσσεται κι ο ίδιος επαγγελματικά μέσω αυτής της σχέσης, διαγράφει βήματα προς την προσωπική του ωριμότητα και την αυτοεπίγνωση. Εξελίσσεται σε φορέα και ταυτόχρονα παραγωγό της εκπαιδευτικής και ιδεολογικής ταυτότητας της σχολικής μονάδας, μεταλαμπαδεύει τις αξίες της στο παιδί, προικοδοτώντας το ταυτόχρονα με την κατάλληλη καθοδήγηση, ώστε να ανακαλύψει την προσωπικότητά του και να αναζητήσει την ταυτότητά του μέσα στην κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Πριν ωστόσο την ανάλυση αυτού του μοντέλου του Συμβούλου- Καθηγητή, που προτείνεται από την παρούσα εργασία να εφαρμοστεί στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο, κρίνεται σκόπιμη η περιγραφή του θεσμού του Ατομικού Συμβούλου, όπως αυτός εφαρμόζεται στο πρώτο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών, η μελέτη του οποίου και αποτέλεσε την αφετηρία της εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

3.1. Ο θεσμός του Ατομικού Συμβούλου-Καθηγητή στο 1^ο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών

Σύμφωνα με το άρθρο 36 του Νόμου 3966/2011 (ΦΕΚ 118/2011), ο οποίος ορίζει το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, πρώτιστος στόχος της λειτουργίας των σχολείων αυτών αποτελεί η παροχή «δημόσιας και δωρεάν, υψηλής ποιότητας παιδείας για όλους, που συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των μαθητών». Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου υπογραμμίζεται η σημασία που αποδίδεται στη διαχείριση των σχέσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία είναι εντεταλμένα να εισάγουν, πειραματικά κατ' αρχάς, στη σχολική κοινότητα καινοτόμους διδακτικές και παιδαγωγικές πρακτικές και δημιουργικές δράσεις, που στοχεύουν στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση χρονίως λιμναζόντων προβλημάτων και στη θεραπεία της πολύπλευρης καλλιέργειας των μαθητών. Ταυτόχρονα μέσω των πρακτικών αυτών υποβοηθούν την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, λειτουργώντας δυναμικά ως εμπνευστές και πολλαπλασιαστές της καινοτομίας, μέσω της ενδοεπιμόρφωσης και της διάχυσης της γνώσης. (<http://1gym-peir-athin.att.sch.gr/> Αλιεύτηκε από το διαδίκτυο, στις 12 Μαρτίου 2014.)

Αφετηρία της έμπνευσης του προτεινόμενου μοντέλου εφαρμογής της Συμβουλευτικής Ψυχολογίας και της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας στο Γενικό Λύκειο, δηλαδή του αντικειμένου της παρούσης εργασίας, στάθηκε η μελέτη του θεσμού του «Ατομικού Συμβούλου», που για τρίτη φέτος χρονιά εφαρμόζεται στο 1^ο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών. Ο θεσμός, «πνευματικό τέκνο» του Προϊσταμένου του Σχολείου, κυρίου Κωνσταντίνου Κοντογιάννη, φιλοδοξεί να αποτελέσει γέφυρα

επικοινωνίας του Σχολείου με το Μαθητή και την Οικογένειά του, να εντοπίσει τα ποικίλα προβλήματα που αναστέλλουν τη γνωστική πρόοδο των μαθητών, να τα λειάνει και με τη βοήθεια εξωτερικού άμισθου επόπτη, Ψυχολόγου-Ψυχαναλυτή και να καλλιεργήσει κλίμα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων. Σύμφωνα με την καταληκτική δήλωση της συνέντευξης, που ο Διευθυντής²³ της πρότυπης πειραματικής σχολικής μονάδας παραχώρησε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, απώτερος στόχος αυτής της δυναμικής και ευαίσθητης προσέγγισης είναι να αποτελέσει καταστατικό στοιχείο της φυσιογνωμίας του σχολείου, μετά τη συνεχή εφαρμογή της επί πενταετία (συνέντευξη 11/03/2014).

3.2. Η λειτουργία του θεσμού

Ο Ατομικός Σύμβουλος είναι ένας καθηγητής της σχολικής μονάδας, ο οποίος έχει υπό την εποπτεία του δώδεκα ως δεκαπέντε το πολύ μαθητές κάθε χρόνο. Συνήθως ο καθηγητής είναι και διδάσκων των παιδιών. Σε κάθε τμήμα συνεπώς αντιστοιχούν δύο Ατομικοί Σύμβουλοι. Ο ένας εξ αυτών είναι και Σύμβουλος του Τμήματος. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι κάθε μαθητής έχει έναν εκπαιδευτικό ως ατομικό σύμβουλο, στον οποίο μπορεί να αποταθεί για οποιοδήποτε πρόβλημα τον απασχολεί είτε αφορά τα μαθήματα, είτε άλλα θέματα της σχολικής ή ακόμα και της προσωπικής του ζωής. Ο στόχος είναι να υπάρχει κάποιος άνθρωπος πρόθυμος και ικανός να στηρίξει τα παιδιά στις δυσκολίες που συναντούν και να τα βοηθήσει να εξομαλύνουν καταστάσεις που τους φαίνονται

23 Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στον Προϊστάμενο του Α Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου Αθηνών, κύριο Κωνσταντίνο Κοντογιάννη, για τη φιλική εξυπηρέτηση, την ευγένεια, τη διάθεση συνεργασίας, καθώς και για τη φιλόξενη υποδοχή στο χώρο του σχολείου και την παροχή εκ μέρους του κάθε δυνατής βοήθειας, που θα μας επέτρεπε να κατανοήσουμε τη φυσιογνωμία και τον τρόπο λειτουργίας του θεσμού στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας. Θερμές συναδελφικές ευχαριστίες οφείλουμε να απευθύνουμε εξάλλου και στην Υπεύθυνη Λειτουργίας του Θεσμού του Ατομικού Συμβούλου στο σχολείο, κυρία Αγγελική Σακκέτα, για τη συνομιλία που μας παραχώρησε και την προθυμία, με την οποία μας εξυπηρέτησε σε κάθε μας αίτημα.

ανεπίλυτες (<http://1gym-peir-athin.att.sch.gr/> Αλιεύτηκε από το διαδίκτυο, στις 12 Μαρτίου 2014).

Ο Ατομικός Σύμβουλος επικοινωνεί σε τακτά χρονικά διαστήματα με τους μαθητές, των οποίων έχει την ευθύνη, συνήθως μετά το πέρας των μαθημάτων και ενημερώνεται από αυτούς για τις συνθήκες της τρέχουσας προσωπικής και οικογενειακής τους επικαιρότητας. Κάθε Ατομικός Σύμβουλος επικοινωνεί σε ατομικές συναντήσεις με περίπου τέσσερις μαθητές του εβδομαδιαίως, συνεπώς έχει συνομιλήσει και συνεργαστεί με όλους τους μαθητές της ευθύνης του μέσα σε κάθε μήνα. Τα παιδιά ενισχύονται να μοιράζονται μαζί του προβλήματα και προβληματισμούς που αφορούν στη σχολική κοινότητα, στις σχέσεις τους με άλλους διδάσκοντες και συμμαθητές τους, καθώς και σε κάθε είδους προβλήματα που ανακύπτουν στον εξωσχολικό τους ορίζοντα (φιλικό, οικογενειακό, κοινωνικό) και επηρεάζουν πιθανόν δυσμενώς την ψυχολογία και τη σχολική τους επίδοση.

Σε περιπτώσεις σοβαρών θεμάτων (υγείας, απώλειας γονέα, διαζύγιο, ανεργίας γονέα, ενδοοικογενειακής βίας) που έχουν επηρεάσει αρνητικά τη συμπεριφορά και την προσωπικότητα του μαθητή ενημερώνονται διακριτικά όλοι οι καθηγητές που διδάσκουν, ώστε να επιδείξουν τη σχετική κατανόηση σε καταστάσεις μειωμένης επίδοσης ή / και επιθετικής συμπεριφοράς. Ωστόσο, εφόσον ένα παιδί δεν αντιμετωπίζει κάποιο σοβαρό πρόβλημα, τότε κατά κανόνα έχει αραιότερες ή συντομότερες συνεδρίες με το σύμβουλό του. Ενισχύεται όμως να του κοινοποιήσει πιθανές αλλαγές στη ζωή του. Αυτό συμβαίνει, επειδή ο θεσμός στοχεύει να ενημερώνει τακτικά τη σχολική κοινότητα για τα πιθανά προβλήματα των παιδιών που την απαρτίζουν, ώστε να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια επίλυσής τους προς όφελος της προσωπικής ευδοκίμησης του μαθητή και του συνόλου.

Ατομικοί Σύμβουλοι είναι όλοι οι καθηγητές του σχολείου. Η επιτυχία και η αποτελεσματικότητα του θεσμού αλλά και της κάθε επί μέρους παρέμβασης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την προσωπική συμβολή και την ενεργό συμμετοχή στην όλη διαδικασία ενός εκάστου καθηγητή, ανεξαρτήτως ειδικότητας. Πρόκειται για ένα

μοντέλο παροχής άτυπης συμβουλευτικής ψυχολογικής στήριξης, που εκπονείται από τους ίδιους τους διδάσκοντες και δεν επαφίεται στην παρέμβαση ενός εξωτερικού ως προς την σχολική κοινότητα εξειδικευμένου λειτουργού. Μεγάλο επίσης πλεονέκτημα αυτής της προσπάθειας είναι η άτυπη επαγγελματική ανάπτυξη των διδασκόντων και η βιωματική τους εμπλοκή σε ζητήματα συμβουλευτικής ψυχολογίας. Η σχολική μονάδα στην περίπτωση αυτή επιδιώκει την αυτοϊαση της, καλλιεργώντας κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ διδασκόντων – διδασκομένων, που λειτουργεί ενισχυτικά και ως προς την εκπαιδευτική διαδικασία αυτή καθαυτή.

Οι Καθηγητές-Ατομικοί Σύμβουλοι εποπτεύονται από εξωτερικό επόπτη σε σταθερή μηνιαία βάση μέσα από μία ομαδική συνάντηση - συνεδρία, διάρκειας περίπου δύο ωρών, η οποία πραγματοποιείται στο χώρο της σχολικής μονάδας, την πρώτη Τετάρτη κάθε μήνα. Για την πραγματοποίησή της συνάντησης αυτής η Υπεύθυνη του θεσμού έχει πριν τη συνεδρία υποβάλλει στον επόπτη μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας τις μελέτες περίπτωσης που δεν μπορούν αυτόνομα να αντιμετωπίσουν οι Ατομικοί Σύμβουλοι. Πρόκειται για ένα τυπικό παράδειγμα συμβουλευτικής διαμεσολάβησης.

Ο επόπτης, κατά τη συνάντησή του με τους Συμβούλους, προτείνει τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος και μετατροπής του αρνητικού χαρακτηριστικού σε αξιοποιήσιμη δεξιότητα. Δεν εμπλέκεται ευθέως σε συμβουλευτική σχέση με το μαθητή, αν και ο θεσμός δεν αποκλείει κάτι τέτοιο. Εναπόκειται στον ίδιο τον Ατομικό Σύμβουλο – Καθηγητή να λειτουργήσει ανατροφοδοτικά, δημιουργικά, να πάρει πρωτοβουλίες και να εφαρμόσει τις παραινέσεις που δέχτηκε από τον ειδικό στην κάθε μελέτη περίπτωσης που τον απασχολεί.

Η ομαδική συνεδρία με τον εξωτερικό επόπτη λειτουργεί σαφώς κι ως άτυπη αφετηρία συγκρότησης μίας τράπεζας δεδομένων αντιμετώπισης προβλημάτων. Ασφαλώς κάθε μαθητής είναι και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μοναδική περίπτωση, με ιδιαίτερα προσωπικά, οικογενειακά, κοινωνικά, βιολογικά και ψυχολογικά

χαρακτηριστικά. Συνεπώς για κάθε μελέτη περίπτωσης επιβάλλεται να αξιοποιείται κατάλληλα το θεωρητικό πλαίσιο και να οργανώνεται η κατάλληλη κάθε φορά δράση. Ωστόσο οι καλές πρακτικές που αξιολογήθηκαν ως αποτελεσματικές σε παρόμοιες καταστάσεις, μπορούν να αποτελέσουν εφελκυστικό συμβουλευτικού σχεδιασμού για τον Ατομικό Σύμβουλο ως προς τις οποίες διαφοροποιείται κατά το δοκούν. Η ατομική συμβουλευτική γίνεται στην προκειμένη περίπτωση η τέχνη του εφικτού.

3.3. Προτάσεις βελτίωσης του θεσμού

Σύμφωνα με την Υπεύθυνη Συντονίστρια του Θεσμού, κυρία Αγγελική Σακκέτα, ο θεσμός θα εφαρμοζόταν στην πράξη περισσότερο αποτελεσματικά, αν οι Σύμβουλοι-Καθηγητές επιμορφώνονταν στη Συμβουλευτική Ψυχολογία. Με τον μέχρι σήμερα τρόπο εφαρμογής του αισθάνονται αμήχανοι και ανασφαλείς στις παρεμβάσεις τους. Ένας ικανός αριθμός των Συμβούλων-Καθηγητών θα προτιμούσε να επιμορφώνεται σταθερά και μεθοδικά, μέσω σεμιναρίων και βιωματικών εργαστηρίων, σε αντικείμενα σχολικής ψυχολογίας και διαχείρισης σχολικής τάξης. Ευκαταία θα ήταν εξάλλου, σύμφωνα πάντοτε με την κυρία Σακκέτα, και κάποια επιδότηση ή οικονομική ενίσχυση για την παρακολούθηση τέτοιων δράσεων, δεδομένου ότι τα σεμινάρια διαχείρισης της σχολικής τάξης που προσφέρει ο ιδιωτικός τομέας είναι ακριβά. Κάποιοι θα προτιμούσαν να αναλαμβάνει ο Ψυχίατρος- Ψυχολόγος προσωπικά την επίλυση δυσχερών προβλημάτων (Συνέντευξη 11/03/2014).

Τα παιδιά στο πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή προσεγγίζονται από τους Ατομικούς Συμβούλους ως ξεχωριστές προσωπικότητες. Έμφαση δίνεται όμως μόνον σε προβλήματα συμπεριφοράς, δεν εφαρμόζονται ευρύτερες πρακτικές Συμβουλευτικής που μεριμνούν για την ολιστική και υγιή ανάπτυξη της προσωπικότητας των εφήβων μαθητών. Ο Σύμβουλος-Καθηγητής παρεμβαίνει μόνον διορθωτικά, σε περίπτωση προβλήματος. Επίσης δεν υπάρχει κάποιο σταθερό πρωτόκολλο επικοινωνίας ανάμεσα σ' αυτόν και στους μαθητές.

Η προσέγγιση του μαθητή γίνεται μέσα από μία γενικού χαρακτήρα συζήτηση που επικεντρώνεται στα ενδιαφέροντα και στις εξωσχολικές του δραστηριότητες, ώστε να ξεδιπλωθούν πτυχές της προσωπικότητάς του, να καλλιεργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης με τον Ατομικό Σύμβουλο και σταδιακά να αισθανθεί το παιδί έτοιμο να αποκαλύψει όσα τον απασχολούν. Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί αυτό το υλικό των συναντήσεων, ώστε να δημιουργηθεί ένα ατομικό portfolio για κάθε μαθητή, στο οποίο θα σκιαγραφείται η προσωπικότητα και τα talέντα του, αν η συλλογή υλικού γινόταν με βάση και συγκεκριμένα ψυχομετρικά εργαλεία.

Στις αδυναμίες της παρέμβασης συγκαταλέγεται, κατά την κυρία Σακκέτα (συνέντευξη 11/03/2014), η αρνητική στάση ορισμένων γονέων απέναντι στο θεσμό του Συμβούλου-Καθηγητή. Ο Ατομικός – Σύμβουλος δύναται να ενημερώνει το γονέα, είτε ο ίδιος προσωπικά, είτε σε συνεργασία με τον Προϊστάμενο της Σχολικής Μονάδας, αν εντοπίσει κάποιο σοβαρό πρόβλημα. Ωστόσο δεν διαθέτει την απαιτούμενη επιστημονική επάρκεια, ώστε να επιδιώξει ομαδική συμβουλευτική γονέα- παιδιού. Έτσι συχνά οι αντιρρήσεις και οι αρνητικές αντιδράσεις των γονέων διαιωνίζουν καταστάσεις, όπως για παράδειγμα την εξουθένωση του μαθητή από τον υπερβολικό φόρτο εξωσχολικής εργασίας αλλά και την πίεση από τις γονικές απαιτήσεις.

Σύμφωνα με τον κύριο Κοντογιάννη, ο συγκεκριμένος θεσμός έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των μαθητών, παρά την αρχική καχυποψία, που υπαγορευόταν από το γεγονός ότι μόνον όποιος αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα είχε λόγο συμμετοχής σε συμβουλευτικές συνεδρίες. Κατά δήλωσή του, το πρόγραμμα δεν εφαρμόζεται σε πλήρη ανάπτυξη. Υπάρχει διαβάθμιση ως προς το βαθμό εμπλοκής των διδασκόντων στη διαδικασία κι ως προς την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

Δεν υπάρχουν ποσοτικές μετρήσεις, οι οποίες να καταγράφουν τα αποτελέσματα της εφαρμογής του εν λόγω θεσμού στη συγκεκριμένη σχολική μονάδα. Κατά τον Προϊστάμενο της σχολικής μονάδας και την υπεύθυνη του Προγράμματος στα τρία χρόνια που εφαρμόζεται ο θεσμός μειώθηκαν τα προβλήματα στο σχολικό περιβάλλον,

ελαχιστοποιήθηκαν τα κρούσματα σχολικής βίας, βελτιώθηκε η επικοινωνία της σχολικής μονάδας με τους γονείς των μαθητών κι έγινε προσπάθεια βελτίωσης της σχολικής επίδοσης μαθητών που ξαφνικά παρουσίασαν κάμψη και αδιαφορία στην τάξη (Συνέντευξη 11/03/2014).

Η εφαρμογή του Συμβούλου- Καθηγητή στο 1^ο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Αθηνών αποτελεί μια απόπειρα του σχολείου να αντιμετωπίσει συστημικά, αυτενεργά κι αυτόνομα από την ευρύτερη διοικητική και περιφερειακή εκπαιδευτική ιεραρχία τα προβλήματά της και τα προβλήματα των μαθητών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ-ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

4. Ο θεσμός του Συμβούλου-Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο μέσα από συντονισμένα προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας

Αντικείμενο της παρούσης εργασίας αποτελεί η αδρομερής μελέτη και περιγραφή μιας πρότασης που εισάγει το θεσμό του Συμβούλου-Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο και συνδυάζει την ατομική με την ομαδική συμβουλευτική, τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας και τη συμβουλευτική γονέων. Το μοντέλο που περιγράφεται αποτελεί έμπνευση της υπογράφουσας. Αφτηρία για το σχεδιασμό του στάθηκε αφενός η απουσία του μαθήματος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού από το Πρόγραμμα Σπουδών του Γενικού Λυκείου, η πίστη στην αναγκαιότητά του καθώς και στην αρχή της αυτονομίας και της αυτενέργειας της σχολικής μονάδας (Ματσαγγούρας, 1999).

Η εισαγωγή της Συμβουλευτικής, όπως αυτή περιγράφηκε παραπάνω, ως σταθερού εκπαιδευτικού αντικειμένου, που διδάσκεται καθόλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, επιτυγχάνεται μέσα από επιμέρους σχέδια συνεργατικής έρευνας (project) ή προγράμματα αγωγής σταδιοδρομίας. Επίσης η Συμβουλευτική δύναται να εφαρμοστεί και διαθεματικά, μέσω της ένταξής της ως μέσου στήριξης της μαθησιακής διαδικασίας στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Αυτή η τελευταία δυνατότητα ωστόσο δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διδακτικής πρότασης.

Η συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση εφαρμόζεται και λειτουργεί επαγωγικά: Ξεκινά ως ένα πρόγραμμα ή ως ένα επιμέρους σχέδιο συνεργατικής έρευνας, το οποίο γίνεται προσπάθεια να εφαρμοστεί σε μία ομάδα μαθητών και μαθητριών που φοιτούν στην Α τάξη Γενικού Λυκείου. Εν συνεχεία καταβάλλεται προσπάθεια μέσω του πολλαπλασιασμού ομοειδών προγραμμάτων / σχεδίων να διευρυνθεί η παρέμβαση, ώστε να συμπεριλάβει το σύνολο των μαθητών και μαθητριών της πρώτης τάξης. Απώτερος στόχος αποτελεί η επιμόρφωση όλων των διδασκόντων της σχολικής μονάδας, ώστε τα

προγράμματα αυτά να προσφέρονται κάθε χρόνο από τη σχολική μονάδα. Η συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών τόσο στα σχέδια διδασκαλίας όσο και στα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι εθελοντική κι εξαρτάται αποκλειστικά από την προαίρεσή τους. Συνεπώς στους στόχους της παρούσας διδακτικής πρότασης προστίθεται αναπόφευκτα κι η προσπάθεια προσέλκυσης όσο το δυνατόν περισσότερων εφήβων.

Η επιλογή της πρώτης τάξης δεν είναι τυχαία, καθώς πρόκειται για την εισαγωγική τάξη στο Λύκειο, στο τέλος της οποίας οι μαθήτριες κι οι μαθητές επιλέγουν την Κατεύθυνση Σπουδών που θα ακολουθήσουν στη διάρκεια της λοιπής διευτούς φοίτησής τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, απόφαση που συναρτάται άμεσα με την επιλογή αντικειμένου πανεπιστημιακών σπουδών.

Ως πεδίο εφαρμογής της πρότασης προτείνεται η μη βασική εκπαίδευση και συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που σε ετήσια βάση προκηρύσσονται από τη Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η συγκεκριμένη πρόταση επεκτείνει το θεσμό του Ατομικού Συμβούλου, όπως αυτός περιγράφηκε ανωτέρω, αξιοποιώντας το θεωρητικό υπόβαθρο της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής και την πρακτική του Καθηγητή Συμβούλου στην αγγλόφωνη (αγγλική και αμερικάνικη) Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Ο ρόλος του Συμβούλου Καθηγητή δεν περιορίζεται όμως στον εντοπισμό και την απόπειρα αντιμετώπισης του όποιου πιθανού προβλήματος, αλλά αγκαλιάζει και συνεπικουρεί όλα τα στάδια της δημιουργικής, προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης του εφήβου-μαθητή, συμβάλλοντας συμβουλευτικά στη διαδικασία της αυτοπραγμάτωσής του και της διαμόρφωσης των επαγγελματικών του στόχων.

Ο Σύμβουλος-Καθηγητής μπορεί να είναι εκπαιδευτικός οποιασδήποτε ειδικότητας, ο οποίος αναλαμβάνει υπό την εποπτεία του συγκεκριμένο αριθμό μαθητών και μαθητριών, όχι περισσότερων από είκοσι, με τους οποίους συνεργάζεται κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, προκειμένου να υπηρετήσει τους στόχους του Προγράμματος. Χάρη στην αξιοποίηση συγκεκριμένων ψυχομετρικών εργαλείων και με

την εφαρμογή του κατάλληλου θεωρητικού πλαισίου ο Σύμβουλος-Καθηγητής γίνεται μία ουσιαστική γέφυρα ανάμεσα στο μαθητή/ μαθήτρια, το σχολείο, τους γονείς και την κοινωνία, αλλά και την αγορά εργασίας, καθώς με την καθοδήγηση και του Υπεύθυνου του ΚΕΣΥΠ, βοηθά το νέο να διερευνήσει τις κλίσεις και τις δεξιότητές του, να μελετήσει την ελληνική και την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας και να λάβει αποφάσεις που επηρεάζουν το σπουδαστικό του μέλλον και την επαγγελματική του ταυτότητα.

4.1. Στόχοι της παρούσας διδακτικής παρέμβασης

Στους στόχους της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πρότασης, πέραν της εισαγωγής της Συμβουλευτικής ως διδακτικού αντικειμένου στο Γενικό Λύκειο, συμπεριλαμβάνονται επίσης οι εξής :

- Η εφαρμογή μιας διδακτικής μεθόδου απλής, προσιτής στους εφήβους, σύντομης ως προς τα χρονικά περιθώρια, περιεκτικής, η οποία λειτουργεί ενισχυτικά και παρωθητικά προς τον / την έφηβο και ενισχυτικά και ως προς τον/ την εκπαιδευτικό σε θέματα επαγγελματικής ανάπτυξης.
- Η διαμόρφωση ενός ποιοτικού συστήματος αξιολόγησης, ικανού να περιγράφει αποτελεσματικά τις ποικίλες δεξιότητες του παιδιού, τις μαθησιακές και γνωστικές του επιδόσεις.
- Ο σεβασμός των ιδιαίτερων πνευματικών χαρακτηριστικών των μαθητών, των δυνατοτήτων και των αξιών τους, εν γένει ο σεβασμός της προσωπικότητας των παιδιών και η συμβολή του, ώστε αυτό να ενσωματωθεί υγιώς στην κοινωνία, συνάπτοντας αρμονικές διαπροσωπικές σχέσεις.
- Η αποκάλυψη των λανθανουσών ταλέντων του/ της εφήβου, η κατάφαση στα ήδη υπάρχοντα.
- Η συμβουλευτική παρώθηση, ενίσχυση και καθοδήγηση, ώστε ο/η έφηβος να επιλέξει την κατεύθυνση των σπουδών που επιθυμεί να ακολουθήσει και πιστεύει ότι ανταποκρίνεται στις ικανότητές του.

- Η παροχή κατάλληλης συμπαράστασης στους σημαντικούς άλλους του περιβάλλοντος των εφήβων, ώστε αυτοί να καταστούν ικανοί να κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες της ηλικίας των πρώτων και να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τη σχέση τους μαζί τους.

- Η εκδήλωση συμπεριφοράς αποδοχής κι εμπιστοσύνης προς τους εφήβους, η εκδήλωση σεβασμού προς την προσωπικότητα και τις ανάγκες τους, η ενεργητική ακρόαση των απόψεων και των προβληματισμών τους, η ενσυναίσθηση.

- Η προληπτική ή /και θεραπευτική αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους νέους (Δημητρόπουλος, 1999, Καλούρη, 2001, Ματσαγγούρας, 1999).

Ο ρόλος του Συμβούλου-Καθηγητή δεν είναι να δώσει άμεσες λύσεις στα προβλήματα των εφήβων αλλά να προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες την κατάλληλη καθοδήγηση, ώστε αυτοί/αυτές να μπορέσουν χάρη στη συμβουλευτική παρέμβαση να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για την εύρεση των λύσεων από μέρους τους, ώστε να μπορούν οι ίδιοι/ οι ίδιες να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους.

Επίσης ως ευρύτεροι διδακτικοί στόχοι της παρούσας διδακτικής πρότασης ορίζονται οι παρακάτω :

- Η σύνδεση των μαθητών και των μαθητριών της σχολικής μονάδας με την εξωσχολική πραγματικότητα, την αγορά εργασίας, τα ενδιαφέροντα και τα όνειρα του μαθητή.

- Η συνεργατική και επαγωγική συναντίληψη και κατανόηση του κόσμου από την πλευρά των εφήβων μέσα από βιωματικές και εποπτικές διαδικασίες.

- Η ενεργητική, εξατομικευμένη ή ομαδική κατά περίπτωση, δυναμική δραστηριοποίηση των μαθητών και μαθητριών κατά τη διαδικασία της μάθησης με την αξιοποίηση και την ενεργοποίηση όλων τους των δυνατοτήτων.

- Η παροχή σε όλες τις μαθήτριες και σε όλους τους μαθητές να γευτούν τη χαρά της επιτυχίας μέσα από την κατάκτηση των προσωπικών τους στόχων κατά την εκπόνηση του προγράμματος.

- Η προαγωγή της συναισθηματικής νοημοσύνης των εφήβων κι η ανάδειξή της σε πρακτική αυτογνωσίας και αυτοπραγμάτωσης, σε συνδυασμό με τη διαίσθηση, την κρίση, τη δημιουργική φαντασία και ασφαλώς τη σκέψη και το συλλογισμό.

- Η αξιοποίηση του διαλόγου σε προφορικό και γραπτό επίπεδο, αλλά και για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων, ως πρακτικής της ανταλλαγής ιδεών και του δημοκρατικού σχολείου, ως μέσου αυτοδιαμόρφωσης κι ως καλής τεχνικής εμπλουτισμού της σκέψης και του πλούτου των ιδεών.

- Η εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών με μία μέθοδο κατάκτησης, παραγωγής και διασταύρωσης της γνώσης, μέσω του οποίου κοινωνεί την επιστήμη, την αγορά εργασίας και τη ζωή.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά οι προδιαγραφές εφαρμογής της προτεινόμενης διδακτικής παρέμβασης, η σημασία και ο ρόλος του ΚΕΣΥΠ, στο οποίο υπάγεται η σχολική μονάδα, το αντικείμενο κι οι δραστηριότητες του Συμβούλου-Καθηγητή, το περιεχόμενο της εναρκτήριας συνεδρίας, η δημιουργία του ατομικού φακέλου για κάθε έφηβο που συμμετέχει στο πρόγραμμα και περιγράφεται αδρομερώς η διαδικασία εκπόνησης του προγράμματος.

4.2. Εκπόνηση συντονισμένων προγραμμάτων κοινής θεματικής στην Αγωγή Σταδιοδρομίας

Οι εκπαιδευτικοί της σχολικής μονάδας που θα συνεργαστούν υπό την εποπτεία ενός εξωτερικού συνεργάτη (ενός ψυχολόγου της Διεύθυνσης ή του υπεύθυνου του ΚΕΣΥΠ) δύνανται να εκπονούν συντονισμένα προγράμματα Συμβούλου-Καθηγητή στο πλαίσιο της Αγωγής Σταδιοδρομίας, τόσα, ώστε να καλύψουν τον αριθμό των μαθητών της Α Τάξης Γενικού Λυκείου.

Τα προγράμματα του Συμβούλου-Καθηγητή στο πλαίσιο της Αγωγής Σταδιοδρομίας που οργανώνονται στη σχολική μονάδα για την τρέχουσα σχολική χρονιά έχουν σκόπιμα παρεμφερή δομή και υπηρετούν κοινούς στόχους, ώστε όλα τα παιδιά που συμμετέχουν να λάβουν παρόμοια εκπαίδευση. Δημιουργείται έτσι μια ζώνη

δράσεων κοινής θεματικής αργά το μεσημέρι στις σχολικές μονάδες, που εφαρμόζουν το πρόγραμμα, σε δίωρη εβδομαδιαία βάση στη σχολική μονάδα, μετά την ολοκλήρωση του ημερήσιου Προγράμματος Σπουδών.

Προτείνεται το κάθε τμήμα της τάξης να ανατίθεται στη συμβουλευτική εποπτεία δύο εκπαιδευτικών, οι οποίοι μοιράζονται μεταξύ τους τα παιδιά και συνεργάζονται, ώστε να εφαρμόσουν τις κοινές αρχές του προγράμματος σε ολόκληρο τμήμα, φιλοδοξώντας να ασκήσουν σε ομοειδείς δραστηριότητες τους/τις εφήβους. Ορίζεται επιπλέον Υπεύθυνος Σύμβουλος-Καθηγητής της Α Λυκείου. Πρωταρχικό καθήκον του αποτελεί ο συντονισμός των δράσεων των ομολόγων του Συμβούλων, που έχουν την εποπτεία του ημίσεως των σχολικών τμημάτων, η οργάνωση και διεξαγωγή συνεδριών – συσκέψεων για την ανταλλαγή καλών πρακτικών, την επίλυση προβλημάτων, τη σύνθεση και κατανομή του διδακτικού υλικού, την εκπόνηση ενός στοιχειώδους προγράμματος σπουδών, τη στελέχωση του προγράμματος με τα κατάλληλα μαθησιακά μέσα, την επικοινωνία με τον Υπεύθυνο του ΚΕΣΥΠ και τον / την Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης ή τον / την Σχολική Ψυχολόγο της Διεύθυνσης για την πραγματοποίηση των συνεδριών της διαλεκτικής συμβουλευτικής.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή του θεσμού τόσο ως απλού προγράμματος Αγωγής Σταδιοδρομίας, όσο και πολλαπλάσιων προγραμμάτων κοινής θεματικής και στόχων, αποτελεί η ύπαρξη στη σχολική μονάδα ενός τουλάχιστον εκπαιδευτικού με ειδίκευση στη Γενική και στην Επαγγελματική Συμβουλευτική, ικανού να συνεργαστεί με τον υπεύθυνο του ΚΕΣΥΠ της Διεύθυνσής του, να καταρτίσει μερικώς το διδακτικό υλικό του προγράμματος και κατάλληλου να επιμορφώσει ένα μικρό αριθμό συναδέλφων-συνεργατών του στις βασικές αρχές και πρακτικές του εν λόγω αντικειμένου. Έτσι η προτεινόμενη πρόταση υλοποιείται μέσα από ένα ολιστικό μοντέλο που βοηθά κάθε καθηγητή της σχολικής μονάδας να εξελιχθεί σε Σύμβουλο-Καθηγητή και να μνηθεί στις αρχές της Συμβουλευτικής.

Με δεδομένο ότι ο αριθμός των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας που έχουν επαρκώς επιμορφωθεί στη Συμβουλευτική μπορεί να είναι μικρός, για να καλύψει τις ανάγκες αυτής της συντονισμένης δράσης, προτείνεται οι ήδη επιμορφωμένοι στο αντικείμενο συνάδελφοί τους να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές των βασικών δεξιοτήτων συμβουλευτικής, εκπονώντας δράσεις ενδοσχολικής επιμόρφωσης κι επαγγελματικής ανάπτυξης των συναδέλφων τους, κατά τον πρώτο μήνα του σχολικού έτους, πριν δηλαδή την εκπόνηση των εν λόγω προγραμμάτων.

Αν η πρακτική αυτή επεκταθεί σε όμορες σχολικές μονάδες ή σε όλες τις αντίστοιχες της οικείας Διεύθυνσης δυνητικά οργανώνει ένα εκπαιδευτικό δίκτυο που διακονεί τη Συμβουλευτική στο Γενικό Λύκειο, τουλάχιστον σε δίωρη βάση εβδομαδιαίως. Η επιτυχής εφαρμογή κι επανάληψη των προγραμμάτων αυτών κάθε χρόνο σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας μπορεί να καλύψει τις ανάγκες περισσότερων τάξεων του Γενικού Λυκείου. Μπορεί να προσφέρει συνεπώς δίωρη απαλλαγή από το εκπαιδευτικό τους ωράριο στους διδάσκοντες και να καθιερώσει άτυπα αλλά ουσιαστικά την εξατομικευμένη, συνεργατική και ομαδική είσοδο του μαθήματος σε μία βαθμίδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, από την οποία σταθερά αποκλείεται, αν και είναι εξαιρετικά συμβατό με τις ανάγκες των εφήβων που φοιτούν σ' αυτή.

Καθοριστικός για την επιτυχία του φιλόδοξου αυτού εγχειρήματος κρίνεται ο ρόλος του οικείου ΚΕΣΥΠ. Η ικανότητα του Υπευθύνου να συνεργαστεί με τον Υπεύθυνο Σύμβουλο-Καθηγητή, Συντονιστή κάθε σχολικής μονάδας, η ευελιξία στη συνδιαμόρφωση, τη βελτίωση και την ανανέωση του εκπαιδευτικού υλικού, ο εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών πρακτικών που διακονούνται στο πλαίσιο του προγράμματος, η αξιοποίηση του ηλεκτρονικού κόμβου της υπηρεσίας για τη διευκόλυνση του ερευνητικού έργου των εφήβων μαθητών και μαθητριών είναι μερικές μόνο από τις παροχές που μπορούν να σταθεροποιήσουν και να πολλαπλασιάσουν την εκπόνηση αναλόγων προγραμμάτων. Η παροχή συμβουλευτικών διαλέξεων, η συμμετοχή του Υπευθύνου του ΚΕΣΥΠ ως εξωτερικού συνεργάτη-ενισχυτή στο

Πρόγραμμα κάθε σχολικής μονάδας, η εκπόνηση στρατηγικών διαλεκτικής συμβουλευτικής (π.χ. η ερμηνεία συμπεριφορών, η παροχή συμβουλών για τον τρόπο αντιμετώπισης προβλημάτων ή ανταπόκρισης σε συγκεκριμένες ανάγκες των παιδιών, η παροχή ψυχομετρικών εργαλείων, η εκπόνηση βραχέων σεμιναρίων επαγγελματικής ανάπτυξης – επιμόρφωσης στη Συμβουλευτική, η ενημέρωση της ηλεκτρονικής τάξης του κάθε προγράμματος με βοηθητικό υλικό) μπορεί να συμβάλει εξαιρετικά αποτελεσματικά στην έμμεση αυτονόμηση της εκάστοτε σχολικής μονάδας και στην εκπόνηση διδακτικών αντικειμένων, καθώς και στην παραγωγή επιμορφωτικού υλικού πρωτότυπου και συμβατού με τις κατά τόπους ανάγκες της.

4.3. Αντικείμενο και δραστηριότητες του Συμβούλου- Καθηγητή

Κάθε Σύμβουλος – Καθηγητής αναλαμβάνει την εκπόνηση μέρους του προγράμματος της Συμβουλευτικής, συλλειτουργώντας, εφόσον αυτό είναι εφικτό με τους/τις συναδέλφους του, αλλά πρωτίστως συνεργαζόμενος με τους μαθητές/τις μαθήτριες ευθύνης του στο πλαίσιο μιας ομάδας αλλά και εξατομικευμένων συναντήσεων. Στην πρώτη ομαδική συνάντηση γίνεται και η πρώτη προσπάθεια της σύστασης της συμβουλευτικής σχέσης, που θα ενεργοποιηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής συμβουλευτικής η προσπάθεια αυτή συντελείται συνήθως στη διάρκεια μιας δυαδικής σχέσης, όπου σύμβουλος και συμβουλευόμενος βρίσκονται μόνοι οι δυο τους (Μαλικιώση-Λοϊζου, 2012).

Στην ίδια συνεδρία συνάπτεται, διατυπώνεται και συνυπογράφεται από το Σύμβουλο- Καθηγητή και τα μέλη του Προγράμματος/τους Συμβουλευόμενους το Συμβόλαιο της Συνεργασίας τους, δηλαδή προσδιορίζονται οι στόχοι της συνεργασίας, η διάρκεια, οι αρχές κι οι κανόνες λειτουργίας της και περιγράφεται το τελικό προϊόν του έργου. Ορίζονται η περιοδικότητα και ο αριθμός των εξατομικευμένων συνεδριών, η συχνότητα της συνάντησης της ομάδας, το είδος και ο αριθμός των δραστηριοτήτων που θα πραγματοποιούν ατομικά ή συνεργατικά στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως λειτουργίας του προγράμματος και τίθενται οι περιορισμοί στην αξιοποίηση των ευαίσθητων

προσωπικών καταθέσεων των παιδιών για την ανάπτυξη της προσωπικότητας ενός εκάστου και τη διαμόρφωση της ταυτότητας της ομάδας.

Οι Σύμβουλοι-Καθηγητές σε ειδική συνεδρία κατόπιν καταρτίζουν το γενικό πρόγραμμα εφαρμογής του θεσμού για το συγκεκριμένο σχολικό έτος στη σχολική μονάδα, προσπαθώντας να συνδυάσουν τις επιθυμίες και τις ανάγκες των παιδιών και λειτουργώντας συνδυαστικά κι ευέλικτα: θέτουν κοινούς άξονες συνεδριών και βασικό εκπαιδευτικό υλικό, χωρίς ωστόσο να τυποποιούνται, καθώς βασικός στόχος τους παραμένει η εξατομίκευση και η κάλυψη όσο το δυνατόν περισσότερων επί μέρους προσωπικών αναγκών.

Ως πρωταρχικοί στόχοι ορίζονται: α) η συνεργασία του Συμβούλου και των μελών της ομάδας αλλά και η αξιοποίηση της αυτενέργειας, ώστε μέσα από νόμιμες διαδικασίες και μέσα από την υγιή σχέση με τον καθηγητή και τους ομηλικούς του κάθε παιδί να επιτύχει να γνωρίσει στο πλαίσιο του προγράμματος μέρη του εαυτού του (π.χ. κλίσεις, δεξιότητες, ταλέντα, αδυναμίες, επιθυμίες), με τα οποία δεν ήταν εξοικειωμένο, καλλιεργώντας ταυτόχρονα και την προσωπικότητά του. β) η προσπάθεια να γνωρίσει και να επικοινωνήσει κάθε μαθητής και μαθήτρια με την εξωσχολική και εξωοικογενειακή κοινωνική οργάνωση που τον / την περιβάλλει, την αγορά εργασίας, τις νέες απαιτήσεις του σύγχρονου επαγγελματικού και καθημερινού βίου και να διαμορφώσει μια ολιστική και αντιπροσωπευτική εικόνα του περιβάλλοντός του. γ) η τελική, συνθετική επιδίωξη να αυτοπροσδιοριστεί κάθε έφηβος μέσα από την επισήμανση της ετερότητας και μια πρώτη επιλογή του ρόλου του μέσα στο κοινωνικό του περιβάλλον: να συνειδητοποιήσει δηλαδή κάθε έφηβος/έφηβη ότι ο τρόπος συμπεριφοράς του, η διαμόρφωση του εσωτερικού του κόσμου, οι αντιδράσεις του στα ποικίλα εξωτερικά ερεθίσματα, με άλλα λόγια η διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, είναι απότοκος της αλληλεπίδρασής του με το γύρω του κόσμο (Βάγγερ: 2004, Κουμουνδούρου: 2009).

Η τριαδική αυτή σχέση είναι σημαντική και κρίσιμη για την αυτοπραγμάτωση του ατόμου, για την ψυχική του υγεία και τη συγκρότηση της κοινωνικής του ταυτότητας

(Amundson-Bowlsbey, 2008). Πιο συγκεκριμένα μέσα από την υγιή διαμόρφωση και άσκηση της σχέσης αυτής ο μαθητής στοχεύει:

A) σε ό, τι αφορά σε θέματα αυτογνωσίας και προσωπικής ανάπτυξης να κατανοήσει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, τα ενδιαφέροντα και τις αξίες του, τις ικανότητες, τις αδυναμίες και τις δεξιότητές του. Να αντιμετωπίζει θετικά τον εαυτό του, να διαμορφώσει επαγγελματική συνείδηση.

B) σε ό, τι σχετίζεται με την ενημέρωσή του για τα θέματα σπουδών και Συμβουλευτικής Επαγγέλματος να μάθει να χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες για να ανευρίσκει πληροφορίες για σπουδές, επαγγέλματα και αγορά εργασίας, να διερευνά τις δυνατότητες εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, να αντιλαμβάνεται τη σημασία της επιχειρηματικότητας στο χώρο της απασχόλησης, να γνωρίζει τον κόσμο της εργασίας, τις εξελίξεις και το σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, να αξιοποιεί κριτικά διαφορετικές πηγές πληροφόρησης, να μαθαίνει τρόπους επεξεργασίας νέων πληροφοριών, να αντιλαμβάνεται τη θέση του σχολείου στην ευρύτερη κοινωνία, να γνωρίζει την αναγκαιότητα της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, να γνωρίσει νέους επαγγελματικούς χώρους και νέες μορφές εργασίας.

Γ) σε ό, τι σχετίζεται με την ανάπτυξη της ικανότητας λήψης απόφασης να καταστεί ικανό να σχεδιάζει το μέλλον του και να ιεραρχεί τα σχέδιά του, να μπορεί να διακρίνει τις επιδράσεις του σχολείου, της οικογένειας και της κοινωνίας στις δικές του επιλογές και αποφάσεις, να μάθει να αναζητά εναλλακτικές λύσεις για αποφάσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την εργασία, να προβλέπει τις συνέπειες διαφόρων αποφάσεων και να εκτιμά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε επιλογής, να προβληματίζεται πάνω στη βαρύτητα των στερεοτυπικών αντιλήψεων στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές και να μειώσει την επίδρασή τους στη λήψη αποφάσεων.

Δ) Αναφορικά με τη μετάβαση από ένα στάδιο εκπαίδευσης σε ένα άλλο ή στην αγορά εργασίας ή από μία μορφή εργασίας σε μία άλλη, να αποκτήσει ικανότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις και να έχει ευελιξία στα νέα δεδομένα, να είναι σε

θέση να παρουσιάζει τον εαυτό του με διαφορετικούς τρόπους, να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που του δίνονται, να αποδέχεται τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά των άλλων και να συμμετέχει σε δραστηριότητες που απαιτούν συνεργασία με την κοινωνία και με άλλα άτομα (Βάγγερ, 2004).

4.4. Η εναρκτήρια συνεδρία

Ο Σύμβουλος-Καθηγητής εξηγεί κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας στην ολομέλεια ότι πρωταρχική προϋπόθεση της αυτογνωσίας είναι η κατάκτηση μιας καίριας δεξιότητας: της αποδοχής εκ μέρους κάθε παιδιού του εαυτού του, όπως τον αντιλαμβάνεται, συγκρίνοντάς τον με τους άλλους συμμαθητές του και προσδιορίζοντας το είδος της σχέσης του μαζί τους. Είναι σημαντικό, τονίζει, να μην απορρίπτει το παιδί τον εαυτό του, αλλά να συνδιαμορφώνει μαζί με το Σύμβουλο ή να ενισχύεται να ανευρίσκει κίνητρα για την υγιή του ανάπτυξη, την προσωπική του ολοκλήρωση και αυτογνωσία μέσα από την άσκηση με τη χρήση κατάλληλων ψυχομετρικών εργαλείων. Η αποδοχή της προσωπικότητάς του κι η θετική στάση απέναντι στον εαυτό του, βοηθά το άτομο κι ειδικά τον έφηβο να διαμορφώσει υγιή στάση προς τους σημαντικούς άλλους που τον περιβάλλουν και τον ενδιαφέρουν και να αντιμετωπίσει με αισιοδοξία και θετική διάθεση την ένταξή του στον περιβάλλοντα αυτόν κοινωνικό ιστό (Κουμουνδούρου, 2009).

Ο Σύμβουλος- Καθηγητής καλείται να δεσμευτεί για την από μέρους του επίδειξη εμπιστοσύνης προς τα παιδιά, για τη συμβολή του στη διαμόρφωση θετικού κλίματος συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης στην ομάδα, ώστε να εκπληρωθούν οι στόχοι που ορίστηκαν κατά το βέλτιστο δυνατό τρόπο (Κουμουνδούρου, 2009). Παράλληλα καλείται να επιδεικνύει σε όλη τη διάρκεια της συνεργασίας του με το παιδί ή την ομάδα, διάθεση αποδοχής του εφήβου, σεβασμό προς την προσωπικότητα και τις αξίες της, θετική αντιμετώπιση στις επιθυμίες του, αναγνώριση της ετερότητας του ως προσόντος, ως απόδειξη της μοναδικότητας, άρα και της αυταξίας του καθενός, η οποία ωστόσο πρέπει

να ενισχυθεί και να εμπλουτιστεί μέσα από την κοινωνική προσφορά και την υγιή προσωπική ανάπτυξη.

4.5. Η διαδικασία εκπόνησης του Προγράμματος

Ο Σύμβουλος – Καθηγητής μετά την εισαγωγική συνεδρία, η οποία έχει και ομαδικό χαρακτήρα, επιδιώκει την επί μέρους συνάντηση με καθένα από τα πρόσωπα ευθύνης του, πραγματοποιώντας και μαζί τους την πρώτη, εξατομικευμένη συνεδρία, κατά τη διάρκεια της οποίας αποσαφηνίζονται περαιτέρω οι προαναφερθέντες στόχοι και συνάπτεται το συμβόλαιο συνεργασίας σε διμερή βάση. Στη διάρκεια αυτής γίνεται και η αρχική διερεύνηση των αναγκών του μαθητή/της μαθήτριας, μέσα από μία συμβουλευτική συνέντευξη, με ανοιχτά ερωτήματα, η οποία ως στόχο της έχει να διευκρινίσει τους λόγους, για τους οποίους το παιδί αποφάσισε να συμμετάσχει στο πρόγραμμα. Είναι σημαντικό να γνωρίζει τι προσδοκά το παιδί να κερδίσει προσερχόμενο στο πρόγραμμα, προκειμένου να το βοηθήσει όσο το δυνατόν περισσότερο ή να άρει τις πιθανές παρερμηνείες του. Είναι επίσης βασικό να ενημερωθεί για τα τρέχοντα ζητήματα που το απασχολούν.

Στη συνέχεια μέσα από ερωτηματολόγια – κατάλληλες ασκήσεις και βιωματικές εργασίες, καθώς και μέσα από την ανατροφοδότηση και την επεξεργασία των αρχικών αιτημάτων, καταρτίζεται ένα σχέδιο δράσης, το οποίο τίθεται σε επεξεργασία και τελεί ταυτόχρονα υπό διαμορφωτική αξιολόγηση, ώστε ο μαθητής και η μαθήτρια να οργανώσει και να εμπλουτίσει τον ατομικό του/της φάκελο (portfolio), μέσα από τον οποίο συνάγονται ευκρινή συμπεράσματα για την προσωπικότητα, τη σχολική πρόοδο, τις κλίσεις και τις επιθυμίες του/της. Παράλληλα διατυπώνονται οι πρώτες επαγγελματικές προτιμήσεις, οι οποίες και διερευνώνται με τη βοήθεια των κατάλληλων δραστηριοτήτων και μέσων, ώστε στο τέλος του προγράμματος ο συμβουλευόμενος / η συμβουλευόμενη να έχουν καταλήξει στην πρώτη τους απόπειρα δέσμευσης και να έχουν βοηθηθεί ώστε να λάβουν την πρώτη τους απόφαση, που αφορά στο ρόλο τους μέσα στην αγορά εργασίας.

Επιπλέον ο Σύμβουλος- Καθηγητής συζητά με τους/τις εφήβους θέματα που απασχολούν την καθημερινή τους πραγματικότητα, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και τις ανάγκες τους. Συγκεκριμένα διερευνά τις δυσκολίες των εφήβων στη σχέση και την επικοινωνία με τους γονείς τους, ανιχνεύει τις επιπτώσεις στην ψυχολογία τους ενός πιθανού διαζυγίου τους ή κι ενός δεύτερου γάμου κάποιου από αυτούς, καθώς και τα όρια που θέτει σ' αυτούς η οικογένεια (αναφορικά με τις εξόδους, το χαρτζιλίκι). Συζητά επίσης μαζί τους πώς αντιλαμβάνονται και πώς διαχειρίζονται τις αλλαγές στο σώμα τους, το βαθμό της αυτοπεποίθησής τους, το ζήτημα της πρώτης επαφής και των σεξουαλικών σχέσεων γενικότερα, την ανάγκη τους για απομόνωση ή για κοινωνικότητα, τη χρήση του διαδικτύου, τις ποικίλες εξαρτήσεις.

Ο Σύμβουλος – Καθηγητής ενημερώνεται σταθερά, από συναδέλφους και από το συμβουλευόμενο για τις σχολικές του επιδόσεις, καταρτίζει πρόγραμμα περιγραφικής αξιολόγησης της μαθητικής του προόδου, συνεργάζεται στενά με τους γονείς, εκπονώντας, αν κριθεί αναγκαίο διαπιστωτικές συνεδρίες της εξέλιξης του παιδιού, ή συναντήσεις διαμορφωτικού χαρακτήρα, ώστε να αντιμετωπιστεί κάποιο πρόβλημα που ανέκυψε. Έχει εικόνα για την προσέλευση ή την απουσία του μαθητή /της μαθήτριας από τη σχολική ζωή, για τη γνώμη του/της για τα μαθήματα, τις σχολικές του προτιμήσεις, τη σχέση του με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, τους συμμαθητές /τις συμμαθήτριες, το φιλικό και συγγενικό περιβάλλον και προπάντων με τους γονείς του. Έτσι βοηθά το νέο να συνειδητοποιήσει δομικά στοιχεία της προσωπικότητας και του κόσμου που τον περιβάλλει.

Το πρώτο και κρισιμότερο ερώτημα, στο οποίο ο Σύμβουλος καλείται να συνδράμει τον κάθε έφηβο μαθητή, ώστε αυτός να επιτύχει να το απαντήσει όσο πιο ευκρινώς και καλά μπορεί είναι «ποιος/ποια είμαι;» Πρόκειται για ένα θεμελιώδες ερώτημα αυτογνωσίας, που τον ωθεί να διεισδύσει στον εαυτό του, να αποκτήσει δηλαδή αυτοεπίγνωση, να διερευνήσει την προσωπικότητά του, να προσδιορίσει τις δυνατότητες και τα ταλέντα του, να εντοπίσει τις δεξιότητες και τις ικανότητές του, να διαμορφώσει αντιλήψεις για τους συνανθρώπους του.

Προκειμένου να βοηθήσει το μαθητή στην αυτοσυνείδησή του ο Σύμβουλος αξιοποιεί ψυχομετρικά εργαλεία, κάνει χρήση των κατάλληλων ασκήσεων ή των ερωτηματολογίων προσωπικότητας²⁴. Μπορεί επίσης να επιστρατεύει και το Καριεροσκόπιο, ώστε να συνδιαμορφώσει μαζί με το Συμβουλευόμενο τον ορίζοντα των επαγγελματικών του επιλογών.

Στο πλαίσιο αυτό δημιουργείται και ο Ατομικός Φάκελος του μαθητή/της μαθήτριας (portfolio): δημιουργείται και οργανώνεται από τον ίδιο τον μαθητή με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, ενημερώνεται από τον ίδιο τον μαθητή ακολουθώντας την προσωπική του πορεία σταδιοδρομίας, φυλάσσεται και διατηρείται με ευθύνη του κατόχου του και σε αυτόν μπορεί να έχει πρόσβαση μόνο όποιος θελήσει ο ίδιος ο κάτοχός του (Βάγγερ, 2004).

Ο Ατομικός Φάκελος περιέχει στοιχεία για το προσωπικό ύφος του μαθητή / της μαθήτριας, για τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τα συναισθήματά του, τα ενδιαφέροντα και τις κατακτημένες δεξιότητες, για τις σχέσεις με τους «σημαντικούς άλλους», δηλαδή την οικογένεια, τους δασκάλους, το φιλικό περιβάλλον, τους ερωτικούς συντρόφους, για τις πιθανές επαγγελματικές εμπειρίες καθώς και τις μαθησιακές εμπειρίες (δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, προσφορά άτυπης ή εθελοντικής εργασίας) (Amundson-Bowlsbey, 2008).

Γενικότερα ο Ατομικός Φάκελος συνίσταται να περιλαμβάνει: Ημερολόγιο προσωπικής πορείας - εξέλιξης, συμπληρωμένα φύλλα ασκήσεων, δομημένων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος του ΣΕΠ, επιτεύγματα - διακρίσεις

²⁴ Πρόκειται για ερωτηματολόγια που περιέχουν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και περιγράφουν τις προτιμήσεις και τα συναισθήματα που συνοδεύουν αυτές σύμφωνα με τη δήλωση του ατόμου που τα συμπληρώνει. Η ανάλυσή τους σε συνεργασία με το συμβουλευόμενο αλλά και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων με τη συνδρομή των σημαντικών άλλων της ζωής του ατόμου, μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά το άτομο στον αυτοπροσδιορισμό του.

του μαθητή, σχολική επίδοση, σχέδιο εκπαιδευτικής σταδιοδρομίας και βιογραφικό σημείωμα.

Μέσω του Φακέλου δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να καλλιεργήσει συγκεκριμένες δεξιότητες-κλειδιά οι οποίες είναι μεταφερόμενες και σε άλλους τομείς της ζωής του π.χ. οργάνωση, αξιολόγηση, υπευθυνότητα, αυτοπαρουσίαση, διαπραγμάτευση, διαχείριση του χρόνου, αξιοποίηση δικτύων και πηγών, καλλιέργεια γραπτού λόγου. Του προσφέρεται παράλληλα η ευκαιρία να διερευνήσει και να αποτυπώσει πτυχές του εαυτού και των δημιουργημάτων του. Να αποκτήσει συνέχεια σχετικά με τα διαφορετικά στοιχεία που συνθέτουν την ολότητά του και να διαπιστώσει την αλληλουχία των πράξεων και των αποφάσεών του. Να αξιολογεί (ή να επαναξιολογεί) ανατροφοδοτικά την προσωπική του πορεία. Να καλλιεργεί θετική και ρεαλιστική αυτοεικόνα και εκτίμηση του εαυτού του.

Ο μαθητής ή η μαθήτρια μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία ανακαλύπτει πτυχές και δυνατότητες του εαυτού του/της που του ήταν άγνωστες μέχρι τώρα και τις οποίες μπορεί να αξιοποιήσει και για τον επαγγελματικό του/της προσανατολισμό. Το βασικότερο όμως είναι ότι αισθάνεται ότι υπάρχει κάποιος αρωγός του/της ότι δεν είναι μόνος/μόνη στην προσπάθειά του να δώσει σάρκα και οστά στα όνειρά του/της. Μόνο που αντιλαμβάνεται πλέον ότι οι στόχοι του/της πρέπει να είναι ρεαλιστικοί. Πολύ περισσότερο : αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να πραγματοποιήσει τους στόχους του, αρκεί αυτοί να είναι συμβατοί με τις δεξιότητές του, να τους έχει προσδιορίσει με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια, να έχει διαμορφώσει σχέδιο δράσης και να έχει έτοιμο ένα εναλλακτικό σχέδιο.

4.6. Σύμβουλος–Καθηγητής και επαγγελματική ανάπτυξη του μαθητή

Στο πλαίσιο της λήψης επαγγελματικής απόφασης ανατίθεται στο μαθητή/ στη μαθήτρια ως ατομική δραστηριότητα από το Σύμβουλο–Καθηγητή η σύνταξη της επαγγελματικής μονογραφίας (Βάγγερ, 2004). Η εκπαιδευτική-επαγγελματική μονογραφία (EEM) είναι η συστηματική παρουσίαση επαγγελματικών, κοινωνικών και

εκπαιδευτικών πληροφοριών που αφορούν ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και ενίοτε μια μικρή οικογένεια επαγγελματιών. Μέσα από τις πληροφορίες που παρέχει, η εκπαιδευτική- επαγγελματική μονογραφία δίνει την δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να γνωρίσει έμμεσα τον κόσμο των επαγγελματιών και να τον προσεγγίσει θεωρητικά.

Σκοπός της εν λόγω μονογραφίας είναι να παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα του επαγγέλματος στο άτομο, συμβάλλοντας στην καλύτερη προσέγγιση της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής επιλογής του. Η εκπαιδευτική-επαγγελματική μονογραφία ουσιαστικά τον βοηθά να ανακαλύψει τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις, να ζυγίζει τους κινδύνους καθώς και τις πιθανότητες και το κόστος μιας λανθασμένης επιλογής. Πρέπει να συμβάλλει ώστε ο ενδιαφερόμενος να ακολουθήσει τη σωστή κατεύθυνση μέσα από πληροφορίες, που συχνά μπορεί να είναι τόσο σύνθετες και πολλές, ώστε να του προκαλούν σύγχυση και άγχος. Τέλος, η μονογραφία πρέπει να είναι σε θέση να βοηθήσει τον ενδιαφερόμενο να αναθεωρήσει τις προσωπικές του πεποιθήσεις και τους στόχους του, αν αυτοί είναι σε λάθος δρόμο.

Απαραίτητο βήμα πριν την έναρξη της δραστηριότητας κρίνεται η ενημέρωση και η εξοικείωση των νέων με τις διαθέσιμες βιβλιογραφικές πηγές: με τα επιστημονικά περιοδικά, τα σεμινάρια και τα συνέδρια, τους χρήσιμους ιστότοπους, τις μονογραφίες και τα επιστημονικά έργα, καθώς επίσης και με τον υπάρχοντα κώδικα δεοντολογίας. Οι νέες και οι νέοι θα μπορούσαν να κινητροδοτηθούν (μέσω μιας δραστηριότητας) να ανεύρουν υλικό, αξιοποιώντας τις εκδόσεις και την ιστοσελίδα ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών που ασχολούνται με το αντικείμενο του Επαγγελματικού Προσανατολισμού ή και να αξιοποιήσουν δίκτυα ενημέρωσης κι επικοινωνίας επαγγελματιών, ώστε να εξοικειωθούν με τους πιο σύγχρονους τρόπους ανεύρεσης κι επικαιροποίησης υλικού.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της επαγγελματικής διερεύνησης μπορεί να ζητηθεί από το μαθητή/ τη μαθήτριά η σύνταξη ενός σύντομου ερωτηματολογίου, στο οποίο να αποτυπώνονται οι συμβουλές σταδιοδρομίας που του πρόσφεραν μέσα από αυτό δύο ή τρία πρόσωπα, τα οποία συγκαταλέγονται στους «σημαντικούς άλλους» της ζωής του.

Από την επεξεργασία αυτού του υλικού ο νέος δύναται να αποκομίσει μια πρώτη εντύπωση αναφορικά με τις προσδοκίες τους για το επαγγελματικό του μέλλον και σχετικά με την εικόνα που έχουν διαμορφώσει για το πρόσωπό του άτομα του στενού του κοινωνικού περιβάλλοντος που εκτιμά. Ο νέος δεν υποχρεούται να τις ακολουθήσει, μπορεί ωστόσο να καταγράψει τις συμβουλές τους και να προβληματιστεί δημιουργικά με τις απαντήσεις που έλαβε.

Στο πλαίσιο της διευκρίνισης των επαγγελματικών στόχων του και της διερεύνησης των εναλλακτικών του επιλογών ο έφηβος/η έφηβη δύναται να συνεργαστεί είτε σε ατομικό πλαίσιο με το Σύμβουλο- Καθηγητή, είτε να λειτουργήσει συνεργατικά, ασκούμενος/η στο πλαίσιο της ομάδας της στον καταιγισμό ιδεών (ενίοτε και με τη βοήθεια του λογισμικού Inspiration (της ιδεοθύελλας), να χαρτογραφήσει τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις και να ομαδοποιήσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε επιλογής, τόσο για τα άτομα της ηλικίας του/της, όσο και σε καθαρά ατομικό επίπεδο. Επίσης έχει τη δυνατότητα να εργαστεί για τη συλλογή πληροφοριών, μέσω της ιστοσελίδας επίσημων φορέων ενημέρωσης (ΚΕΣΥΠ) ή της ελεύθερης αναζήτησης υλικού στον κυβερνοχώρο, προκειμένου να εντοπίσει χρήσιμες πηγές για κάποια από τα επαγγέλματα που τον/την ενδιαφέρουν. Δύναται εξάλλου να διασταυρώσει το υλικό του, μέσω συνεντεύξεων που μπορεί να λάβει από αντιπροσωπευτικούς εκπροσώπους διαφόρων ειδικοτήτων, χρησιμοποιώντας την τεχνική της δομημένης και/ή της ημιδομημένης συνέντευξης (Βάγгер, 2004).

Το επόμενο στάδιο της επαγγελματικής διερεύνησης είναι η αξιολόγηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται ενώπιον κάθε νέου/νέας. Η ομάδα μπορεί να προσδιορίσει τα εμπόδια και τις γέφυρες στην επαγγελματική πορεία των μελών της, αξιολογώντας τι εμποδίζει και τι βοηθά να προχωρήσει επαγγελματικά καθένα από αυτά. Αποκλείοντας εκείνες τις επιλογές, για τις οποίες τα εμπόδια είναι ανυπέρβλητα, είναι εφικτό με την εφαρμογή της περιγραφικής αξιολόγησης να προσδιοριστούν τα πλεονεκτήματα κάθε δυνητικής επιλογής, η διάθεση του ασκούμενου να τα υπερπηδήσει και ο βαθμός της επιθυμίας του αναφορικά με την κατάκτηση συγκεκριμένων στόχων. Μέσω αυτής της

εξορθολόγησης των ευκαιριών, ο έφηβος/η έφηβη μπορεί να επισημάνει την επιλογή εκείνη που του/της ταιριάζει και του/της αρέσει περισσότερο.

Το προτελευταίο στάδιο της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής του Προγράμματος αφορά στην εφαρμογή πλέον όσων μελετήθηκαν, καθώς και στο σχεδιασμό της δράσης, ώστε να αποβεί κάθε δραστηριοποίηση αποτελεσματική. Καθοριστικός είναι ο ρόλος των προϋποθέσεων για την ευδόκιμη εφαρμογή μιας ειλημμένης επαγγελματικής απόφασης. Τόσο το στάδιο του σχεδιασμού, όσο και αυτό της εφαρμογής των αποφάσεων πρέπει να γίνεται στην κατάλληλη χρονική στιγμή, να είναι ρεαλιστική, απτή, συγκεκριμένη, ευκρινώς προσδιορισμένη και ελκυστική για το συμβουλευόμενο. Η ομάδα θα μπορούσε να χαράξει μακροπρόθεσμους στόχους, συσταίνοντας έτσι κι ένα νέο συμβόλαιο, ένα συμβόλαιο δράσης αυτή τη φορά για τις επόμενες επαγγελματικές κινήσεις των μελών της.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση της όλης προσπάθειας, τον αναστοχασμό της πορείας που ακολουθήθηκε, τη διαμορφωτική αξιολόγηση και τον επαναπροσδιορισμό των στόχων και την έκθεσή τους στην ομάδα των ομηλικών για κριτική, έλεγχο και ανατροφοδότηση. Μέσα από την τελική αυτή διαδικασία το άτομο αποκομίζει στοιχεία αυτογνωσίας, βιώνει το εύρος του ετεροπροσδιορισμού και συνειδητοποιεί κυρίαρχα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, μέσα από την εναλλαγή του ατομικού στοιχείου με το συλλογικό.

4.7. Βιωματική προσέγγιση και θεατρικές τεχνικές

Η βιωματική προσέγγιση εντάσσεται στα μέσα εφαρμογής του προγράμματος του Συμβούλου-Καθηγητή, καθώς κινητροδοτεί τους μαθητές και τις μαθήτριες, αξιοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα βιώματα ή παράγοντας νέα, ενώ συνδέεται ταυτόχρονα με την κοινωνική πραγματικότητα και την επικαιρότητα. Εμπλουτίζει τη διδασκαλία, καθιστά τη μαθησιακή διαδικασία αποτελεσματικότερη, ωθεί στη δημιουργική και κριτική σκέψη, ενώ ενεργοποιεί διανοητικά και συναισθηματικά τους μαθητές /τις μαθήτριες και τους /τις σηκώνει από τα θρανία (Γκόβας, 2001).

Η εφαρμογή επιλεκτικών θεατρικών τεχνικών σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες συμβάλλει στην έκφραση και την άσκηση της φαντασίας, ασκεί στο διάλογο και στο σεβασμό στη διαφορετικότητα, αναπτύσσει την αυτενέργεια, τη συνεργατικότητα, την ενσυναίσθηση και τη διερευνητικότητα. Επιτρέπει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/μαθητριών, ακόμη και των πιο αδύναμων στη λήψη αποφάσεων. Επιπρόσθετα βοηθά στην καλλιέργεια πολλαπλών τύπων νοημοσύνης.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα θα μπορούσε να ενσωματωθεί για παράδειγμα η τεχνική της καυτής ανακριτικής καρέκλας (Αυδή-Χατζηγεωργίου, 2007): τα μέλη της ομάδας υποδύονται διαφορετικούς ρόλους, ενώ ένα από αυτά κάθεται στην καρέκλα κι οι υπόλοιποι του υποβάλλουν ερωτήσεις. Μπορεί να υποτεθεί ότι πρόκειται για έναν Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού ή για έναν επιτυχημένο Εργαζόμενο στον Τομέα του. Τα μέλη της ομάδας του θέτουν ερωτήματα με αποτέλεσμα να εμπλουτίζεται ο περιβάλλον χώρος του χαρακτήρα, να γίνεται εμβάθυνση σ' αυτόν, να διερευνώνται, να ξεκαθαρίζονται καταστάσεις, συναισθήματα, προθέσεις και κίνητρα και να αναδεικνύονται έτσι οι συνθήκες άσκησης του έργου του.

Θα μπορούσε επίσης να εφαρμοστεί ο διάδρομος εσωτερικών φωνών ή διάδρομος της συνείδησης (Αυδή-Χατζηγεωργίου 2007): οι μαθητές και οι μαθήτριες σχηματίζουν δυο παράλληλες αντικριστές σειρές, αφήνοντας στη μέση ένα διάδρομο, απ' όπου περνάει ο χαρακτήρας και ακούει τις σκέψεις και επιχειρήματα καθενός σχετικά με ένα δίλημμα λήψης επαγγελματικής απόφασης που αντιμετωπίζει (οι δύο πλευρές του διαδρόμου εκπροσωπούν τις δύο πλευρές του διλήμματος). Εκφράζονται ως ένα είδος δικών του σκέψεων, της συνείδησής του, επιχειρημάτων (και όχι μόνο). Στο τέλος αποφασίζει και δηλώνει τι θα κάνει με βάση αυτά που άκουσε και λέει τι ήταν αυτό που τον έπεισε²⁵.

²⁵ Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα εφαρμογής ανάλογων τεχνικών, ωστόσο για λόγους οικονομίας δεν αναφέρονται διεξοδικά. Περισσότερες πληροφορίες στο βιβλίο των Αυδή -

Έτσι το Πρόγραμμα γίνεται αποτελεσματικό, καθώς οι συμβουλευόμενοι κατανοούν κι αφομοιώνουν το αντικείμενο μελέτης τους, επικοινωνούν ελεύθερα και συνεργάζονται με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους, συμμετέχουν ενεργά κι αυτόβουλα, καλλιεργούν δεξιότητες κι ενδιαφέροντα σε σχέση με το αντικείμενο του ενδιαφέροντός τους. Ταυτόχρονα ασκούνται στην επικοινωνία και στην έκφραση (σωματική και λεκτική), κατανοούν τις ανθρώπινες σχέσεις στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας και της διερευνητικής μάθησης, ευαισθητοποιούνται σε ευρύτερα ζητήματα του ανθρώπινου βίου και μαθαίνουν, χάρη στην εμπάθυση και τον κριτικό στοχασμό να ελέγχουν το συναισθηματικό τους κόσμο. (Αυδή-Χατζηγεωργίου 2007). Από το διάδρομο της συνείδησης μπορούν να περάσουν διαδοχικά όλοι (ή πολλοί) μαθητές. Η τεχνική διαθέτει έντονα στοχαστικά και μεταγνωστικά χαρακτηριστικά και, συχνά, οδηγεί στην αλλαγή της συμπεριφοράς του ρόλου.

4.8. Σύμβουλος–Καθηγητής και Τεχνολογίες Πληροφορίας κι Επικοινωνίας

Η χρήση των νέων τεχνολογιών, η δημιουργική ενσωμάτωσή τους στη σχολική τάξη και η παιδαγωγική αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική δραστηριότητα αποτελεί προϋπόθεση, για την εκπλήρωση των στόχων του Νέου Λυκείου (ΦΕΚ 193/17-09-13) αλλά και για την εθνική ανταπόκριση κάθε εκπαιδευτικού συστήματος κράτους – μέλους στους ευρύτερους σκοπούς που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την πρόωση και εκπλήρωση της εκπαιδευτικής της πολιτικής.

Οι Σύμβουλοι-Καθηγητές συστήνεται να επιμορφώνονται στη χρήση και στην εφαρμογή των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, μέσω των υπάρχουσών δομών. Έτσι μπορούν να εμπλέκουν δημιουργικά τους μαθητές τους στη διαδικασία της μάθησης με τη χρήση της τεχνολογίας, να παρακολουθούν την έκδοση και κυκλοφορία νέων λογισμικών συναφών με το αντικείμενο της Συμβουλευτικής, να τα αξιολογούν, να τα χρησιμοποιούν με άνεση

Χατζηγεωργίου (2007) και στο βιβλίο του Σίμου Παπαδόπουλου, *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών – Θεωρία και Εφαρμογές* (2013) διαθέσιμο στο δικτυακό κόμβο <http://theduarte.org/10012013->

και αποτελεσματικότητα και να δημιουργούν τις δικές τους καινοτόμες ηλεκτρονικές εφαρμογές.

Πρέπει επίσης να εφαρμόζουν συγκεκριμένες αρχές που διέπουν το σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, υπηρετώντας αρχές της σύγχρονης Συμβουλευτικής στο πλαίσιο της κοινωνίας του ψηφιακού γραμματισμού. Πρόκειται ουσιαστικά για μια προσπάθεια συμμετοχής στην ευρύτερη διαδικασία ενιαιοποίησης (ομογενοποίησης) και ενοποίησης (δημιουργίας ενός μοναδικού χώρου) εκπαίδευσης – κατάρτισης – επιμόρφωσης (Amundson-Bowlsbey, 2008).

Η παράλληλη με τις συνεδρίες λειτουργία ενός κλειστού μαθήματος στην εκπαιδευτική πλατφόρμα ενός τεχνολογικά προηγμένου εκπαιδευτικού δικτύου, όπως είναι το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, διαμορφώνει συνθήκες συντονισμού ατόμων και ομάδων, μέσω της ασύγχρονης και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (e learning), εφοδιάζοντάς τους με πρόσθετο υλικό και διαδικτυακές ή ηλεκτρονικές δραστηριότητες εφαρμογής και εμπέδωσης του περιεχομένου των συνεδριών. Ταυτόχρονα οι μαθητές / μαθήτριες ενισχύονται στην αυτενέργεια, βοηθούμενοι από το Σύμβουλο – Καθηγητή να εξερευνήσουν τον κυβερνοχώρο, ώστε να ανεύρουν χρήσιμο και επικαιροποιημένο πληροφοριακό υλικό, που ικανοποιεί τις απορίες και τις ανάγκες τους αναφορικά με το σχεδιασμό του επαγγελματικού τους μέλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτού του μαθητοκεντρικού μοντέλου ο ρόλος του εκπαιδευτικού καθίσταται ουσιαστικότερος, καθώς από κύριος φορέας της γνώσης μετασχηματίζεται σε καθοδηγητή και διευκολυντή της προσπάθειας των μαθητών να αναζητήσουν ψηφιακό υλικό (ανακαλυπτική - διερευνητική μάθηση), να το επεξεργασθούν και να το συνθέσουν συνεργατικά (ομαδοσυνεργατική μάθηση) και να μάθουν οικοδομώντας ενεργητικά τη νέα γνώση (εποικοδομητική μάθηση). Η σχολική μονάδα υπηρετεί με τον τρόπο αυτό το ρόλο της ως ανοιχτού συστήματος, αλληλεπιδρώντος προς την κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τους εφήβους να αναζητήσουν σε πραγματική βάση τη σχέση τους με τον εαυτό τους και ό, τι τον περιβάλλει.

4.9. Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών Συμβούλων – Καθηγητών

Η Συμβουλευτική, όπως ήδη αναφέρθηκε, δε διδάσκεται σήμερα στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως αυτόνομος κλάδος που οδηγεί στη λήψη πτυχίου πανεπιστημιακής εξειδίκευσης. Επικουρείται με τη μορφή της μεταπτυχιακής εξειδίκευσης²⁶ πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών, με τη μορφή επιμορφωτικών σεμιναρίων δια ζώσης ή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή και μέσω διαλέξεων, ημερίδων, επιστημονικών συμποσίων.

Η επιτυχής εφαρμογή του θεσμού του Συμβούλου – Καθηγητή θα μπορούσε να οδηγήσει στην απαίτηση κάθε σχολικής μονάδας να διαθέτει εξειδικευμένο εκπαιδευτικό στο επιστημονικό αντικείμενο της Συμβουλευτικής, προκειμένου αυτός να λειτουργεί ως εμπνευστής καινοτόμων πρακτικών στην εφαρμογή του θεσμού κι ως πολλαπλασιαστής της γνώσης. Θα μπορούσε επίσης να ορίζεται πάντοτε ως Υπεύθυνος – Συντονιστής

²⁶ Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του ΕΟΠΠΕΠ, όπως αυτή αναγνώστηκε στις 17/03/2014 (<http://www.eoppep.gr/index.php/el/how-to/register-freelance>) μεταπτυχιακά προγράμματα εγνωσμένου κύρους, που προσφέρουν πιστοποιημένη εξειδίκευση στη ΣΥΕΠ (Συμβουλευτική Επαγγέλματος) είναι :

- Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη Συμβουλευτική & τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό του Πανεπιστημίου Αθηνών <http://www.ppp.uoa.gr/enhmerw8eite-gia-thn-orkwmosia-toy-tmimatos-edo/metaptyxiaka-programmata/p-m-s-sth-symboyleytiki-kai-ton-epaggelmatiko-prosanatismo.html>
- Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών με ειδίκευση στην Ανάπτυξη και Συμβουλευτική της Σταδιοδρομίας του Πανεπιστημίου Πατρών <http://www.elemedu.upatras.gr/>
- Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική & τον Προσανατολισμό (ΠΕΣΥΠ)
- Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών “Συμβουλευτικής στην Ειδική Αγωγή, στην Εκπαίδευση και στην Υγεία” του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας <http://www.sed.uth.gr/main/node/20>

αναλόγων προγραμμάτων κάποιος εκπαιδευτικός με συναφή εξειδίκευση, με δυνατότητα μοριοδότησης της συμβολής του στην προσπάθεια ανάπτυξης της Συμβουλευτικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά τη διαδικασία επιλογής του ως Υπεύθυνου Κέντρου Συμβουλευτικής Επαγγέλματος.

Ο ίδιος θα μπορούσε να οργανώσει σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης, υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των συναδέλφων του και υποβοηθώντας σταθερά την εκπόνηση του Προγράμματος. Θα ήταν έτσι δυνατό να συμβάλλει και στη δική του προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη μέσω της ιδιότητάς του ως Εκπαιδευτή Ενηλίκων, μέσω της συγγραφής, παρουσίασης και εφαρμογής πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού, μέσω της συνεργασίας στο σχεδιασμό και στην εκπόνηση βιωματικών εργαστηρίων που υπηρετούν τη μέθεξη στις αρχές της Συμβουλευτικής και δημιουργούν εικονικά περιβάλλοντα προσομοίωσης της εξωσχολικής πραγματικότητας. Τέλος ο εκπαιδευτικός - πολλαπλασιαστής των δεξιοτήτων της Συμβουλευτικής δύναται να επιμορφώνεται σταθερά στη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εφαρμογή αρχών Συμβουλευτικής και πάνω από όλα να εισπράττει την ψυχική, εκπαιδευτική και προσωπική ικανοποίηση της συνδρομής του στη βελτίωση και την εξέλιξη των μαθητών και μαθητριών του.

4.10. Σύμβουλος – Καθηγητής και εκπαιδευτική καινοτομία

Η πρόταση της εφαρμογής ενός καινοτόμου θεσμού σε επίπεδο αρχικά σχολικής μονάδας συμβαδίζει τόσο με τις εξαγγελίες περί αυτοτέλειάς της (Παπακωνσταντίνου, 2011), καθώς κάθε τέτοια προσπάθεια εφαρμογής συνιστά καινοτομία μικροεπιπέδου (εισαγωγή νέων αντικειμένων και μεθόδων διδασκαλίας), καινοτομία περιεχομένου (νέα σκοποθεσία στην εκπόνηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων) και καινοτομία τοπικής εμβέλειας (έμμεση αυτοαξιολόγηση των αναγκών των μελών της και εκπόνηση ενός προγράμματος κάλυψής τους) (Μαυροσκούφης 2002).

Ας σημειωθεί ωστόσο ότι η καινοτομία στην εκπαίδευση δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά σε όλο το εύρος της έννοιας, στο πλαίσιο ενός

συγκεντρωτικού συστήματος. Απαιτείται η θέσπιση ενός αποκεντρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο επιτρέπει στις σχολικές μονάδες αυτονομία και αυτοδιαχείριση, δυνατότητα προγραμματισμού των στόχων τους σε συνάρτηση με τις ανάγκες τους, την ιστορική συγκυρία, την τοπική τους ιστορία και τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, στον οποίο απευθύνεται. Κάθε σχολική μονάδα είναι ένα ανοιχτό σύστημα, δηλαδή κάθε αλλαγή σε επίπεδο σχολείου επηρεάζει την καθημερινή πραγματικότητα της κοινωνίας που το περιβάλλει.

Η εφαρμογή ενός αποκεντρωμένου συστήματος εκπαίδευσης, το οποίο μεταβιβάζει ουσιαστικές διοικητικές αρμοδιότητες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, επιδιώκει να καταστήσει στην ουσία τα σχολεία ανταγωνιστικούς φορείς της γνώσης μέσα στην ευρύτερη εθνική κοινωνία, επιτρέποντάς τους να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις και καινοτομίες στην οργάνωση, στους στόχους, στα αναλυτικά προγράμματα και στις διδακτικές προσεγγίσεις τους. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο σχέδιο, που στην ουσία συνδέει ευθέως την παραγωγή γνώσης με την αγορά εργασίας, ενώ καθιστά ως ρυθμιστικούς παράγοντες της επιτυχίας των δράσεων και της λειτουργίας κάθε σχολείου τους γονείς, οι οποίοι επικυρώνουν με την προτίμησή τους την εκπαιδευτική πολιτική κάθε σχολικής μονάδας (Παπακωνσταντίνου, 2011).

4.11. Συμπεράσματα

Η επιτυχής εφαρμογή του θεσμού του ΣΕΠ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δε συμβαδίζει με τον περιορισμό του αντικειμένου στο πλαίσιο του ομώνυμου μαθήματος. Αντίθετα οι λειτουργίες του θα πρέπει να ενσωματωθούν στο σύνολο των υπόλοιπων εμπειριών της αγωγής, με την αξιοποίηση του αναλυτικού προγράμματος ως βάσεως παροχής της καθοδήγησης. Η Συμβουλευτική Επαγγέλματος θα πρέπει να ενσωματωθεί στο σχολικό πρόγραμμα, σε όλες τις δραστηριότητες που προβλέπονται από το σχολείο, ώστε ο προσανατολισμός να μετατραπεί σε εκπαίδευση κι η εκπαίδευση σε προσανατολισμό (Δημητρόπουλος 1997).

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφενός με τη διαθεματική αξιοποίηση της Συμβουλευτικής για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία αυτόνομων γνωστικών αντικειμένων. Για παράδειγμα η διδασκαλία μίας ενότητας στη λογοτεχνία της Α Λυκείου με γενικό θέμα : «η λογοτεχνία της εφηβείας» με την εφαρμογή των κανόνων και των αρχών της Συμβουλευτικής δύναται να προσφέρει υπηρεσίες γενικής συμβουλευτικής και ταυτόχρονα να συμβάλλει στην ψυχοδυναμική-ψυχαναλυτική εμβάθυνση και ερμηνεία των λογοτεχνικών κειμένων.

Η ενσωμάτωση της Συμβουλευτικής σε κάθε σχολική δραστηριότητα επιτυγχάνεται εξάλλου, μόνον αν κάθε εκπαιδευτικός του σχολείου επιμορφωθεί στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό κι αποφασίσει να εντρυφήσει στη διδασκαλία του, αξιοποιώντας τις πρακτικές των μαθημάτων που διδάσκει και συνδυάζοντας τις με τις γενικότερες αρχές της Συμβουλευτικής. Έτσι η σχέση σχολείου – κοινωνίας και δασκάλου- μαθητή γίνεται ουσιαστική και αναπτύσσεται ανθρωποκεντρικά με στόχο την ατομική και συλλογική ευδοκίμηση.

Η στελέχωση των σχολικών μονάδων με εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στη Συμβουλευτική και στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας εξασφαλίζει πόρους σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης, καθώς αυτοί υποκαθιστούν αποτελεσματικότερα ειδικότητες, όπως του ψυχαναλυτή, του ψυχολόγου, του κοινωνικού λειτουργού και του συμβούλου παιδαγωγικής ευθύνης. Ωστόσο η επιτυχία του σύνθετου ρόλου του Συμβούλου- Καθηγητή εναπόκειται όχι μόνο στην προσωπικότητα και στις γνώσεις του εκάστοτε εκπαιδευτικού, αλλά και στο ευρύτερο πλαίσιο που προσδιορίζει και περιγράφει τα καθήκοντα του και τον τρόπο επιτέλεσής τους.

Η κατάλληλη αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας κι Επικοινωνίας, η εφαρμογή της συνεργατικής μεθόδου και του μαθητοκεντρικού μοντέλου διδασκαλίας στη σχολική αίθουσα δύναται μακροπρόθεσμα να οδηγήσει στη στελέχωση της σχολικής μονάδας με εφήβους Συμβούλους-Μαθητές, οι οποίοι θα βοηθούν τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριά τους να γνωρίσουν τον εαυτό τους και να αποφασίσουν για την

κατεύθυνση των σπουδών τους, έχοντας το Σύμβουλο-Καθηγητή τους ως διευκολυντή κι εμπυχωτή της όλης προσπάθειας (Παναγόπουλος, 2010).

Η παροχή συγκροτημένης και σταθερής υποστήριξης στον έφηβο στα κρίσιμα προβλήματα που τον απασχολούν, η απόπειρα να αντιμετωπιστεί το άγχος κι οι κρίσεις της ευαίσθητης ηλικίας, στην οποία βρίσκεται, η παροχή βοήθειας προς αυτόν, ώστε να διαμορφώσει το αξιολογικό του σύστημα και τη στάση ζωής του και να οικοδομήσει ομαλές κοινωνικές σχέσεις συνιστούν αρμοδιότητες του Συμβούλου-Καθηγητή. Έτσι ο εν λόγω θεσμός και πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί που τον εφαρμόζουν αναβαθμίζουν το κύρος της σχολικής μονάδας, στην οποία υπηρετούν, καθώς εμπνέουν εμπιστοσύνη στον έφηβο και στους γονείς του προς το σχολικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα χάρη στην προληπτική Συμβουλευτική αποτρέπεται η εκδήλωση προβλημάτων συμπεριφοράς των εφήβων, η πρόκληση συγκρουσιακών καταστάσεων ή/και φαινομένων ενδοσχολικής βίας που δυναμιτίζουν την ομαλή σχολική κι εξωσχολική ζωή και την ανάπτυξη του/της εφήβου.

Παράλληλα η ικανότητα του Συμβούλου-Καθηγητή να διαχειριστεί την εξελεγμένη νοητική του ικανότητα του/της εφήβου, ώστε να τον/την βοηθήσει να ανακαλύψει την προσωπική του/της ταυτότητα αποτελεί το πρώτο βήμα για τη Συμβουλευτική Επαγγέλματος. Ο ρόλος του Καθηγητή στην προκειμένη περίπτωση ως Συμβούλου Επαγγέλματος ενισχύεται κι από την προσωπική αντίληψη που ο ίδιος δύναται να διαμορφώσει επί των δυνατοτήτων και των δεξιοτήτων του εφήβου. Η σταθερή ενημέρωση του Ατομικού Φακέλου του μαθητή και η γόνιμη επικοινωνία του Συμβούλου με τους γονείς και τον ίδιο ανανεώνει την εμπιστοσύνη του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου προς τον εκπαιδευτικό, τη σχολική μονάδα και το θεσμό της εκπαίδευσης γενικότερα.

Η πιλοτική εφαρμογή του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή αποτελεί σαφώς μια πρόταση, η οποία επιδέχεται βελτιώσεις κι αλλαγές, συνιστά ωστόσο μια πρωτόλεια προσπάθεια συνολικής εφαρμογής του ΣΕΠ από το ίδιο το δυναμικό της σχολικής

μονάδας, με μέσα και μεθόδους σύγχρονες, συνεργατικό χαρακτήρα και με φιλοσοφία που ανταποκρίνεται στις αρχές της διαλεκτικής συμβουλευτικής, της διερευνητικής – ανακαλυπτικής μάθησης και των αρχών του δημοκρατικού σχολείου (Ματσαγγούρας, 1999)._

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αυδή Ά. – Χατζηγεωργίου Μ. (2007). Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Βάγγερ Αι. (2004) στο Κασσωτάκης, Μ. (επ) (2004). Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, θεωρία και πράξη. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Bell, E. (1996). Counselling in further and higher education. Buckingham – Philadelphia: Open University Press.

Caplan, G. (2004). Principles of Preventive Psychiatry. New York: Basic Books.

Γκόβας, Ν. (2001). Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο: αφήγηση, παιχνίδια, τεχνικές για εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές νεανικών ομάδων. (Αθήνα) : Μεταίχμιο.

Δημητρόπουλος, Ε. (1989). Σχολικός εκπαιδευτικός επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική. Γ έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος, Ε. (1999). Συμβουλευτική - Προσανατολισμός. Τόμος Α', Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Αθήνα: Γρηγόρης.

Καλούρη- Αντωνοπούλου, Ο. (2001). Γενική Ψυχολογία Ι. Αθήνα: Έλλην.

Κάντας Α, Χατζή Α. (1991). Ψυχολογία της εργασίας. Θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης στοιχεία συμβουλευτικής. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κασσωτάκης, Μ. (επ). (2004). Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, θεωρία και πράξη. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κουμουνδούρου, Γ. (2009). Επαγγελματική ωριμότητα. Οι διαστάσεις, οι διαμορφωτικοί παράγοντες κι οι συνέπειές της στην επαγγελματική συμπεριφορά των νέων στην Ελλάδα. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Αθήνα : Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μαλικιώση- Λοϊζου, Μ. (2012). Συμβουλευτική Ψυχολογία. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Ματσαγγούρας, Η. (1999). Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Η σχολική τάξη. Χώρος. Ομάδα. Πειθαρχία. Μέθοδος. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Μαυροσκούφης, Κ. Δ. (2002). Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στα σχολεία: θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικά προβλήματα. ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ (105), σελ: 16-23.

Milner, P. (1984) Counselling in Education. London: J.M. Dent.

Παπαδόπουλος, Σ. (2010) Παιδαγωγική του θεάτρου. Αθήνα.

Παπακωνσταντίνου, Γ. (2011) Ο ρόλος των στελεχών εκπαίδευσης στην εφαρμογή καινοτομικών παρεμβάσεων. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση θεωρία και πράξη. Αθήνα.

Ράπτης, Ν. (2006). Η διαχείριση της καινοτομίας από τη σχολική ηγεσία. Επιστημονικό Βήμα (29), σελ: 6-15.

Thorne, B. (1984). Person centred therapy, in W. Dryden (ed), Individual Therapy in Britain. London: Harper and Row.

Χατζηχρήστου, Χ. (2011). Ψυχολογική Συμβουλευτική στο σχολείο. Αθήνα: Τυπωθήτω.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.eoppep.gr/index.php/el/how-to/register-freelance> Αλιεύτηκε από το διαδίκτυο, στις 12 Μαρτίου 2014.

<http://1gym-peir-athin.att.sch.gr/> Αλιεύτηκε από το διαδίκτυο, στις 12 Μαρτίου 2014.

